

บทที่ 2

เอกสารและงานที่เกี่ยวข้อง

ในการวิจัยเรื่องการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษากับการดำเนินงานตามมาตรฐานโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอ่างทอง ผู้วิจัยได้ศึกษาความรู้ต่าง ๆ จากตำราเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องมีหัวข้อที่สำคัญดังนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษา

1.1 ความหมายของผู้บริหารสถานศึกษา

1.2 ความหมายของบทบาท

1.3 ทฤษฎีบทบาท

1.4 บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษา

1.4.1 บทบาทการเป็นผู้นำ

1.4.2 บทบาทส่งเสริมสนับสนุน

1.4.3 บทบาทการนิเทศ

1.4.4 บทบาทการเป็นผู้บริหาร

2. แนวคิดเกี่ยวกับมาตรฐานโรงเรียน

2.1 มาตรฐานโรงเรียน

2.2 มาตรฐานสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

2.3 การดำเนินงานตามมาตรฐานโรงเรียน

2.3.1 การดำเนินงานด้านผู้เรียน

2.3.2 การดำเนินงานด้านผู้บริหาร

2.3.3 การดำเนินงานด้านครู

3. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

4. สรุปกรอบแนวคิดในการวิจัย

1. แนวคิดเกี่ยวกับบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษา

1.1 ความหมายของผู้บริหารสถานศึกษา

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 (2542 : 7) ได้ให้ความหมายของผู้บริหารสถานศึกษา ไว้ว่า ผู้บริหารสถานศึกษา หมายถึง บุคลากรวิชาชีพที่รับผิดชอบการบริหารสถานศึกษาแต่ละแห่งทั้งของรัฐและเอกชน

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2534 ค : ปกใน) ระบุว่า ผู้บริหารสถานศึกษา หมายถึง ครูใหญ่ อาจารย์ใหญ่ หรือผู้อำนวยการโรงเรียนประถมศึกษา

พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ. 2547 (2547 : 19) ได้กำหนดตำแหน่งผู้บริหารสถานศึกษา หมายถึง ผู้สนับสนุนการศึกษาซึ่งเป็นผู้ทำหน้าที่ให้บริการ หรือปฏิบัติงานเกี่ยวเนื่องกับการจัดกระบวนการเรียนการสอน การนิเทศ การบริหารการศึกษา และปฏิบัติงานอื่นในหน่วยงานการศึกษา มาตรา 27 ให้ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นผู้บังคับบัญชาของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาในสถานศึกษาและมีอำนาจและหน้าที่ดังต่อไปนี้

1. ควบคุมดูแลให้การบริหารงานบุคคลในสถานศึกษาสอดคล้องกับนโยบาย กฎ ระเบียบ ข้อบังคับ หลักเกณฑ์และวิธีการตามที่ ก.ค.ศ.และอ.ก.ค.ศ. เขตพื้นที่การศึกษากำหนด
2. พิจารณาเสนอความดีความชอบของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาในสถานศึกษา
3. ส่งเสริม สนับสนุนข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาในสถานศึกษาให้มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง
4. จัดทำมาตรฐาน และงานสำหรับข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาในสถานศึกษา
5. ประเมินผลการปฏิบัติงานตามมาตรฐานของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาเพื่อเสนอ อ.ก.ค.ศ. เขตพื้นที่การศึกษา
6. ปฏิบัติหน้าที่อื่นตามที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัตินี้ กฎหมายอื่นหรือตามที่ อ.ก.ค.ศ. เขตพื้นที่การศึกษาหรือคณะกรรมการมอบหมาย

พระราชบัญญัติสภาครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ. 2546 (2546 : 3) ได้ให้ความหมาย ผู้บริหารสถานศึกษา หมายความว่า บุคคลซึ่งปฏิบัติงานในตำแหน่งผู้บริหารสถานศึกษาภายในเขตพื้นที่การศึกษา และสถานศึกษาอื่นที่จัดการศึกษาปฐมวัยขั้นพื้นฐาน และอุดมศึกษาดำกว่าปริญญาทั้งของรัฐและเอกชน

วิโรจน์ สารัตนะ (2542 : 2) ให้ความหมายของผู้บริหารสถานศึกษาว่า หมายถึง บุคคลที่มีหน้าที่รับผิดชอบในการปฏิบัติงานขององค์การเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและ ประสิทธิภาพในองค์การธุรกิจเรียกว่า ผู้จัดการ แต่ในองค์การของรัฐเรียกว่า ผู้บริหาร สอดคล้อง กับสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2541 : 3 – 5) กล่าวถึงผู้บริหารคือ บุคคลที่ จะเป็นกลไกสำคัญที่จะทำให้การดำเนินงานของโรงเรียนมีประสิทธิภาพและสามารถพัฒนาคุณภาพ นักเรียนให้บรรลุเป้าหมายได้ ทั้งนี้ผู้บริหารเป็นผู้มีอำนาจและหน้าที่ในการกำหนดนโยบาย และ ตัดสินใจในระดับโรงเรียน ภายใต้ข้อจำกัดและเงื่อนไขของทรัพยากร ได้แก่ในเรื่อง คน เงิน วัสดุ และการจัดการเป็นสำคัญ ผู้บริหารโรงเรียนมีการกระทำหรือแนวทางไปสู่เป้าหมายหลากหลาย มีหลายแนวทางที่สามารถเดินไปถึงเป้าหมาย และในจำนวนนี้บางแนวทางสามารถไป ถึงเป้าหมายอย่างดียิ่ง หรือเรียกว่ามีประสิทธิภาพ

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2543 : ก) ให้ความหมายของผู้บริหารว่า หมายถึง ผู้บริหารสถานศึกษาและผู้บริหารการศึกษา ที่เป็นตัวชี้วัดต่อทิศทางการดำเนินนโยบาย ทางการศึกษา หากผู้บริหารมีความสามารถสูง มีวิสัยทัศน์กว้างไกล การดำเนินงานทางการศึกษา จะไปในทิศทางที่มุ่งหวังไว้

จากแนวคิดข้างต้น สรุปว่า ผู้บริหารสถานศึกษา หมายถึง รองผู้อำนวยการสถานศึกษา และผู้อำนวยการสถานศึกษา เป็นผู้ที่มีอำนาจและหน้าที่ในการกำหนดนโยบายและตัดสินใจให้ การดำเนินงานของโรงเรียนมีประสิทธิภาพ

1.2 ความหมายของบทบาท

พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525 (2539 : 459) ได้ให้ความหมายของ บทบาทไว้ว่า บทบาท หมายถึง การทำทำตามบท การทำตามบท โดยปริยาย หมายความว่า การทำหลายหน้าที่ที่กำหนดไว้

บทบาทในพจนานุกรม เว็บบสเตอร์ (Webster. 1968 : 1023) ได้นิยามของคำว่า บทบาท ไว้ดังนี้

1. บทบาทเป็นกฎเกณฑ์หรือคำแนะนำที่สร้างขึ้นมาเพื่อนำไปสู่ปฏิบัติหรือ การดำเนินการ
2. บทบาทเป็นกฎเกณฑ์ที่กำหนดให้ประพฤติ ปฏิบัติตามจนเป็นปกตินิสัย เป็นประเพณี
3. บทบาทเป็นบรรทัดฐาน หรือมาตรฐาน
4. บทบาทเป็นหน้าที่ของผู้ปกครอง และการควบคุม

5. บทบาทเป็นวิธีแห่งการปฏิบัติงานเป็นพฤติกรรม

6. บทบาทเป็นเรื่องราวด้วยกฎหมาย การตัดสินใจ การสั่งการที่กระทำโดยผู้ปกครองหรือผู้ที่ทำหน้าที่ในการพิจารณาเรื่องใดเรื่องหนึ่งโดยเฉพาะ

เก็สเซลส์ , ลิปพาม และแคมป์เบล (Getzels , Lipham and Campbell. 1968 : 59) ให้ทัศนะว่า บทบาท หมายถึง พฤติกรรมของบุคคลที่ถูกผู้อื่นคาดหวังว่าจะต้องแสดงออกให้สอดคล้อง และเหมาะสมกับตำแหน่งหน้าที่การงานของบุคคล

กูด (Good. 1959 : 471) ได้ให้ความหมายของบทบาทไว้ว่า บทบาท หมายถึง รูปแบบของพฤติกรรมในการปฏิบัติหน้าที่ให้ประสบความสำเร็จเป็นไปตามความคาดหวังของบุคคลหรือสอดคล้องกับตำแหน่งนั้น ๆ

รูว์ (Rue. 1995 : 6) กล่าวว่า บทบาท หมายถึง กลุ่มของพฤติกรรมซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการปฏิบัติงานที่สามารถตรวจสอบได้

บาร์ตัน และมาร์ติน (Barton & Martin. 1998 : 11) เสนอความคิดที่สอดคล้องกัน โดยกล่าวว่า บทบาท หมายถึง การจัดกลุ่มของพฤติกรรมที่มีความสัมพันธ์กับตำแหน่งหรือหน้าที่ โดยปกติตำแหน่งจะต้องมีความเกี่ยวข้องกับบทบาทเสมอ

เชอร์เมอร์ฮอร์น (Schermerhorn. 1993 : 491) กล่าวว่า "บทบาท" นั้นเป็นการจัดกิจกรรม(กลุ่มกิจกรรม) ที่บุคคลคาดหวังจากผู้ที่ดำรงตำแหน่งหรือมีหน้าที่นั้น ๆ ภายในองค์การซึ่งมีแนวคิดสอดคล้องกับโบวี และคนอื่น ๆ (Bovee and others. 1993 : 224) ที่ได้กล่าวไว้ว่า บทบาท หมายถึง รูปแบบของพฤติกรรมที่คาดหวังจากสมาชิกซึ่งต้องมีตำแหน่งเฉพาะเจาะจงภายในกลุ่ม

กรองแก้ว อยู่สุข (2533 : 11) ให้ความหมาย บทบาท คือ แบบอย่างพฤติกรรมที่คาดหวังของบุคคลจะแสดงออกในกิจกรรมที่ทำร่วมกับผู้อื่นบทบาทจะสะท้อนให้เห็นถึงตำแหน่งของบุคคลในองค์การ หรือในระบบสังคมนั้นรวมไปถึงหน้าที่ สิทธิ ความรับผิดชอบ และอิทธิพลของแต่ละบุคคลด้วย

ภิญโญ สาร (2519 : 304) ให้ทัศนะว่า บทบาท หมายถึง ความคาดหวังซึ่งบุคคลอื่นคาดว่า บุคคลที่ดำรงในตำแหน่งนั้น ๆ ควรกระทำ หรือแสดงพฤติกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งออกมาในเหตุการณ์ใดเหตุการณ์หนึ่ง บทบาทหน้าที่จะอยู่ควบคู่กับตำแหน่งที่บุคคลดำรงอยู่เสมอ

รัฐสวรรค์ วรรณสุทธิ์ (2541 : 14) ได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับบทบาทว่า บทบาท หมายถึง พฤติกรรมที่สังคมคาดหวังจากตำแหน่ง หรืออีกนัยหนึ่งนั้นเป็นการปฏิบัติตามสิทธิและหน้าที่ของตำแหน่ง

จากแนวคิดข้างต้นสรุปได้ว่า บทบาท หมายถึง พฤติกรรมหรือการปฏิบัติงานของ ผู้บริหารสถานศึกษาที่ครูวิชาการมีความคิดเห็นว่ามีพฤติกรรมหรือการปฏิบัติงานตามมาตรฐาน 14 มาตรฐาน ที่สอดคล้องกับตัวบ่งชี้ในมาตรฐานการประเมินคุณภาพภายนอกกรอบแรก ซึ่งจะต้อง สอดคล้องกับตำแหน่งของคนนั้น ๆ

1.3 ทฤษฎีบทบาท

มินท์ซเบิร์ก (Mintzberg, 1973 : 56) ได้ศึกษาบทบาทผู้บริหาร จำแนกบทบาทของ ผู้บริหารเป็น 3 กลุ่มใหญ่ ไว้ดังนี้

1. บทบาทในการติดต่อกับบุคคลอื่น
 - 1.1 บทบาทเป็นตัวแทนของกิจการ
 - 1.2 บทบาทเป็นผู้นำ
 - 1.3 บทบาทเป็นผู้ประสานกับฝ่ายอื่น
2. บทบาทในการสื่อข้อความและข้อมูล
 - 2.1 บทบาทเป็นผู้คอยติดตามข้อมูล
 - 2.2 บทบาทเป็นผู้ถ่ายทอดข้อมูล
 - 2.3 บทบาทการเป็นโฆษก
3. บทบาทในการตัดสินใจ
 - 3.1 บทบาทการเป็นผู้ประกอบการ
 - 3.2 บทบาทเป็นผู้แก้ไขปัญหาความยุ่งยาก
 - 3.3 บทบาทเป็นผู้เจรจาต่อรอง

เศวานิต เศาณานนท์. (2542 : 45) ได้กล่าวสรุปบทบาทของผู้บริหารไว้ 9 ประการ ดังนี้

1. บทบาทในการนิเทศงาน
2. บทบาทการวางแผนและจัดหน่วยงาน
3. บทบาทการตัดสินใจ
4. บทบาทการติดตามความเคลื่อนไหวต่าง ๆ
5. บทบาทการควบคุม
6. บทบาทการเป็นตัวแทน
7. บทบาทการร่วมมือ

8. บทบาทการให้คำปรึกษา

9. บทบาทการบริหาร

ยูล์ (Yulk. 1989 : 129) ได้สรุปบทบาทหน้าที่ของผู้บริหารจากพฤติกรรมการบริหาร แบ่งเป็นกลุ่มได้เป็น 4 กลุ่มใหญ่ ๆ ดังนี้

1. บทบาทในการสร้างความสัมพันธ์ ได้แก่
 - 1.1 บทบาทการสร้างเครือข่ายความสัมพันธ์
 - 1.2 บทบาทการให้การสนับสนุน
 - 1.3 บทบาทการจัดความขัดแย้งและสร้างทีมงาน
2. บทบาทในการให้ และเสาะหาข้อมูล ได้แก่
 - 2.1 บทบาทการติดตาม
 - 2.2 บทบาทการให้ข่าวสารข้อมูล
 - 2.3 บทบาทการสร้างความจริง
3. บทบาทในการตัดสินใจ ได้แก่
 - 3.1 บทบาทการวางแผนและจัดองค์การ
 - 3.2 บทบาทการปรึกษาและมอบหมายงาน
 - 3.3 บทบาทการแก้ปัญหา
4. บทบาทในการใช้อิทธิพล ได้แก่
 - 4.1 บทบาทการสร้างแรงจูงใจ
 - 4.2 บทบาทการประกาศเกียรติคุณและให้รางวัล

เกรซ , ครัทซ์ฟีลด์ และบัลลาเช (Krech , Crutchfield and Ballachey. 1962 : 428 – 430)

สรุปบทบาทของผู้นำไว้ ดังนี้

1. บทบาทเป็นผู้บริหาร
2. บทบาทการวางแผน
3. บทบาทการกำหนดนโยบาย
4. บทบาทเป็นผู้ชำนาญการ
5. บทบาทการเป็นตัวแทนของกลุ่มเพื่อติดต่อกับภายนอก
6. บทบาทการควบคุมความสัมพันธ์ภายใน
7. บทบาทการให้คำแนะนำและโทษ
8. บทบาทการเป็นผู้ไกล่เกลี่ย

9. บทบาทการเป็นบุคคลตัวอย่าง
10. บทบาทการเป็นสัญลักษณ์ของกลุ่ม
11. บทบาทเป็นผู้รับผิดชอบ
12. บทบาทเป็นผู้มีอุดมคติ
13. บทบาทเป็นบิดาผู้มีแต่ความกรุณา
14. บทบาทการเป็นผู้รับความผิดแทน

จากทฤษฎีบทบาทและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องดังกล่าวข้างต้น จะเห็นว่าบทบาทของผู้บริหารโดยรวมจะมีลักษณะใกล้เคียงกัน สามารถจำแนกได้เป็นบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานตามมาตรฐานโรงเรียนสำหรับการวิจัยในครั้งนี้ จำนวน 4 บทบาท ดังนี้

1. บทบาทการเป็นผู้นำ
2. บทบาทส่งเสริมสนับสนุน
3. บทบาทการนิเทศ
4. บทบาทการเป็นผู้บริหาร

1.4 บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษา

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2534 : 4) ได้ระบุว่า ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อคุณภาพการประถมศึกษาหลายอย่าง เช่น ระบบการบริหาร ผู้บริหารโรงเรียน ผู้ปกครอง นักเรียน เป็นต้น แต่ผู้บริหารโรงเรียนเป็นปัจจัยที่สำคัญที่สุด ดังนั้น บุคคลสำคัญที่มีบทบาทในการพัฒนาคุณภาพการประถมศึกษา คือ ครูใหญ่ อาจารย์ใหญ่ และผู้อำนวยการโรงเรียน

วิภากรณ์ ภูวัฒนกุล (2543 : 33) กล่าวว่า ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นปัจจัยสำคัญในการสนับสนุนการจัดกระบวนการเรียนการสอนที่เน้นนักเรียนเป็นศูนย์กลาง เนื่องจากมีความเชื่อมโยงระหว่างความสนใจอย่างต่อเนื่องของนักเรียน และความประพฤตินักเรียน

วัฒนาพร ระจับทุกซ์ (2541 : 79) กล่าวว่า ผู้บริหารโรงเรียนเป็นปัจจัยสำคัญที่จะนำแนวคิดการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ไปสู่ความสำเร็จได้อย่างเป็นระบบ ชัดเจน และจริงจัง เพราะเพียงลำพังครูผู้สอนถึงจะมีความรู้ ความสามารถ และทักษะในการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางมากเพียงใด คงไม่สามารถประสบความสำเร็จได้หากขาดระบบการสนับสนุนที่ดีและเพียงพอ

สุรศักดิ์ ปาเฮ (2543 : 9,71) กล่าวว่า ผู้บริหารโรงเรียนเป็นผู้ที่มีบทบาทต่อการพัฒนาโรงเรียน และผู้บริหารเปรียบได้ว่าเป็นจอมทัพสำคัญที่จะนำพาองค์กรให้ก้าวไปในกระแสแห่งการปฏิรูปได้อย่างมีประสิทธิภาพและศักดิ์ศรี

สงบ ประเสริฐพันธ์ (2543 :17 – 19) กล่าวว่า ปัจจัยภายในโรงเรียนที่ส่งผลกระทบต่อคุณภาพโรงเรียน ได้แก่ บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษา และครู อาจารย์ในการจัดการเรียนการสอน และผู้นำสถานศึกษาทุกระดับมีบทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบอย่างสำคัญ ตั้งแต่ครูใหญ่ อาจารย์ใหญ่ และผู้อำนวยการโรงเรียน เพราะเป็นผู้มีอำนาจสูงสุดในสถานศึกษานั้น ทั้งในการสร้างสรรค์ และในการทำลาย

สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา (2540 : คำนำ) ระบุว่า คุณภาพและประสิทธิภาพของการปฏิบัติงานของครูย่อมขึ้นอยู่กับปัจจัยต่างๆ หลายประการ ประการหนึ่ง คือ ผู้บริหารการศึกษา อันหมายถึงผู้บริหารสถานศึกษา และผู้บริหารหน่วยงานทางการศึกษา บุคคลเหล่านี้มีอิทธิพลทั้งในทางบวกและทางลบต่อการพัฒนาวิชาชีพครู

วันทนา เมืองจันทร์ (2543 : 10 – 11) ได้เสนองานวิจัยเรื่อง การวิเคราะห์บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาดีเด่นของกระทรวงศึกษาธิการ พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาแสดงบทบาทเด่น 10 บทบาท ที่เป็นบทบาทที่ส่งผลต่อความสำเร็จทางการบริหารโรงเรียน ได้แก่

1. บทบาทของผู้บริหารในฐานะผู้นำ
2. บทบาทในการดำเนินการ
3. บทบาทในการปรับปรุงเสริมแต่งให้ก้าวหน้า
4. บทบาทในฐานะนักพูดที่มีสิทธิ์ และนักฟังที่ดี
5. บทบาทในฐานะผู้เข้าสังคมได้ดี
6. บทบาทในการช่วยเหลือเกื้อกูลผู้ร่วมงาน
7. บทบาทในการสร้างศรัทธาค่านิยม
8. บทบาทในการริเริ่มสร้างสรรค์
9. บทบาทในการน้อมเปลี่ยนแปลงและพัฒนา
10. บทบาทในการกำหนดวิสัยทัศน์

คณะกรรมการข้าราชการครู (สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครู, 2535 : 41 – 52) จัดทำมาตรฐานกำหนดตำแหน่งไว้เป็นบรรทัดฐานในการกำหนดตำแหน่งข้าราชการครูทุกตำแหน่งไว้ดังนี้

มาตรฐานกำหนดตำแหน่งสายงานบริหารในสถานศึกษาลักษณะโดยทั่วไป มีลักษณะงานเกี่ยวกับการวางแผน การดำเนินงาน การประสานงาน การควบคุมดูแล และการนิเทศงาน ตลอดจนการติดตามและการประเมินผลงานด้านวิชาการ การปกครอง ชุกรการ หรือบริหารทั่วไป ความสัมพันธ์กับชุมชน และปฏิบัติหน้าที่อื่นที่เกี่ยวข้อง

มาตรฐานกำหนดตำแหน่ง ตำแหน่งครูใหญ่ มีหน้าที่และความรับผิดชอบ บริหารงานในฐานะหัวหน้าสถานศึกษาในสถานศึกษา ซึ่งมีหน้าที่ความรับผิดชอบ ปริมาณและคุณภาพของงานสูง และปฏิบัติหน้าที่อื่นตามที่ได้รับมอบหมาย ลักษณะงานที่ปฏิบัติ วางแผนการปฏิบัติงาน กำหนดหน้าที่ และวิธีดำเนินงานของบุคลากรในสถานศึกษา ควบคุมดูแลและติดตามผลการดำเนินงานวิชาการ เช่น การเรียนการสอนและฝึกอบรม จัดทำระเบียบและวัดผลการศึกษาให้เป็นไปตามหลักสูตร แผนการสอน โครงการสอน จัดคู่มือประกอบการเรียนการสอน วัสดุอุปกรณ์การศึกษา ควบคุมดูแลงาน ชุกรการหรืองานบริหารทั่วไปของสถานศึกษา เช่น อาคารสถานที่ การเงิน พัสดุ ครุภัณฑ์ ทะเบียนเอกสารให้เป็นไปตามระเบียบ ควบคุมดูแล ปกครอง มอบหมายให้เหมาะสมกับความรู้ความสามารถติดตามแก้ปัญหาและนิเทศ บังคับบัญชาครู อาจารย์ นักเรียน ตลอดจนเจ้าหน้าที่อื่นให้สามารถปฏิบัติตามหน้าที่อย่างถูกต้องครบถ้วน ดูแลสวัสดิภาพและความเป็นอยู่ของนักเรียน ครู อาจารย์และเจ้าหน้าที่อื่น สร้างเสริมความสัมพันธ์กับผู้ปกครอง และประชาชน ในท้องถิ่น จัดให้มีกิจกรรมที่มีประสิทธิภาพและมีการประเมินผลงานเพื่อปรับปรุงคุณภาพทางการศึกษา พัฒนาสถานศึกษาให้ก้าวหน้า และปฏิบัติการสอนและอบรมวิชาสามัญหรือวิชาชีพในสาขาวิชาใดวิชาหนึ่ง หรือหลายวิชาแก่นักเรียน นักศึกษา หรือประชาชน ตลอดจนปฏิบัติหน้าที่อื่นที่เกี่ยวข้อง

มาตรฐานกำหนดตำแหน่ง ตำแหน่งอาจารย์ใหญ่ มีหน้าที่และความรับผิดชอบบริหารงานในฐานะหัวหน้าสถานศึกษาในสถานศึกษา ซึ่งมีหน้าที่ความรับผิดชอบ ปริมาณและคุณภาพของงานสูงมาก และปฏิบัติหน้าที่อื่นตามที่ได้รับมอบหมายลักษณะงานที่ปฏิบัติ วางแผนการปฏิบัติงาน กำหนดหน้าที่และวิธีการดำเนินงานของบุคลากรในสถานศึกษา ควบคุมดูแลและติดตามผลการดำเนินงานด้านวิชาการ เช่น การเรียนการสอนและฝึกอบรม จัดทำระเบียบและวัดผลการศึกษาให้เป็นไปตามหลักสูตร แผนการสอนโครงการสอนทั้งวิชาสามัญและวิชาชีพ ให้สอดคล้องกับความต้องการของประชาชนและท้องถิ่นควบคุมดูแลงานชุกรการหรืองานบริหารงานทั่วไปของสถานศึกษา เช่น อาคารสถานที่ การเงิน พัสดุ ครุภัณฑ์ ทะเบียน และเอกสารให้เป็นไปตามระเบียบ ควบคุมดูแล ปกครอง จัดระบบงานในสถานศึกษา กำหนดลักษณะงานมอบหมายให้เหมาะสมกับความรู้ความสามารถ ติดตามให้คำปรึกษา แก้ปัญหาและนิเทศ บังคับบัญชา ครู

อาจารย์ นักเรียน ตลอดจนเจ้าหน้าที่อื่นให้สามารถปฏิบัติหน้าที่อย่างถูกต้องครบถ้วน ดูแลสวัสดิการความเป็นอยู่ของนักเรียน นักศึกษา ครู อาจารย์ ผู้เข้ารับการฝึกอบรมและเจ้าหน้าที่อื่น ติดตามประสานงาน สร้างเสริมความสัมพันธ์กับผู้ปกครอง และประชาชนในท้องถิ่น วิเคราะห์ วิจัย และประเมินผลงาน รวบรวมข้อมูล และจัดทำสถิติต่าง ๆ เพื่อปรับปรุงคุณภาพทางการศึกษาของสถานศึกษา นำเทคนิคและวิธีการใหม่ทางการศึกษาทั้งวิชาสามัญและวิชาชีพมาใช้ และเผยแพร่ พัฒนาสถานศึกษาให้ได้มาตรฐานและเป็นที่นิยมของประชาชน เข้าร่วมประชุมคณะกรรมการต่าง ๆ ตามที่ได้รับแต่งตั้ง ปฏิบัติการสอนและอบรมวิชาสามัญหรือวิชาชีพในสาขาวิชาใดวิชาหนึ่ง หรือหลายวิชาแก่นักเรียน นักศึกษา หรือประชาชน ตลอดจนปฏิบัติหน้าที่อื่นที่เกี่ยวข้อง

มาตรฐานกำหนดตำแหน่ง ตำแหน่งผู้อำนวยการโรงเรียน มีหน้าที่และความรับผิดชอบ บริหารงานในฐานะหัวหน้าสถานศึกษาในสถานศึกษา ซึ่งมีหน้าที่ความรับผิดชอบ ปริมาณ และคุณภาพของงานสูงมากเป็นพิเศษ และปฏิบัติหน้าที่อื่นตามที่ได้รับมอบหมายลักษณะงานที่ปฏิบัติ วางแผนปฏิบัติงาน กำหนดหน้าที่ และวิธีดำเนินงานของบุคลากรในสถานศึกษา ควบคุมดูแลและติดตามผลการดำเนินงานด้านวิชาการ เช่น การเรียนการสอน และฝึกอบรมจัดทำระเบียบและวัดผลการศึกษาให้เป็นไปตามหลักสูตร แผนการสอน โครงการสอนทั้งวิชาการสามัญและวิชาชีพ จัดโปรแกรมการเรียน คู่มือประกอบการเรียนการสอน วัสดุอุปกรณ์การศึกษา จัดบริการแนะแนว ห้องสมุด และสื่อทางการศึกษาให้ใช้ได้ภายในสถานศึกษา และสามารถเผยแพร่เป็นตัวอย่างได้ จัดฝึกอบรมวิชาชีพให้สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น ควบคุมดูแลงานธุรการหรืองานบริหารทั่วไปของสถานศึกษา เช่น อาคารสถานที่ การเงิน พัสดุ ครุภัณฑ์ทะเบียนและเอกสารให้เป็นไปตามระเบียบ ควบคุมดูแล ปกครอง จัดระบบงานในสถานศึกษากำหนดลักษณะงาน มอบหมายงานให้เหมาะสมกับความรู้ความสามารถ ติดตามให้คำปรึกษา แก้ปัญหา และนิเทศ บังคับบัญชา ครู อาจารย์ นักเรียน นักศึกษา ตลอดจนเจ้าหน้าที่อื่นให้สามารถปฏิบัติตามหน้าที่อย่างถูกต้องครบถ้วน ดูแลสวัสดิการและความเป็นอยู่ของนักเรียนนักศึกษา ครู อาจารย์ และเจ้าหน้าที่อื่น สร้างเสริมความสัมพันธ์กับผู้ปกครองและประชาชนในท้องถิ่น จัดกิจกรรมและส่งเสริมการประกอบอาชีพของประชาชนให้เป็นไปตามนโยบายของรัฐบาล วิเคราะห์วิจัยและรวบรวมข้อมูล จัดทำสถิติต่าง ๆ นำเทคนิคและวิธีการใหม่ ๆ ทางการศึกษามาใช้เผยแพร่ เพื่อปรับปรุงคุณภาพทางการศึกษาของสถานศึกษา พัฒนาสถานศึกษาให้เป็นที่ยอมรับของประชาชน เข้าร่วมประชุมคณะกรรมการต่าง ๆ ตามที่ได้รับแต่งตั้ง และปฏิบัติการสอน และอบรมวิชาสามัญหรือวิชาชีพในสาขาวิชาใดวิชาหนึ่งหรือหลายวิชาแก่นักเรียนนักศึกษา หรือประชาชน ตลอดจนปฏิบัติหน้าที่อื่น

ที่เกี่ยวข้อง

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2534 ก : 20) ได้กำหนดบทบาทหน้าที่ของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาในการบริหารงานวิชาการไว้ ดังนี้

1. กำหนดนโยบาย เป้าหมาย วัตถุประสงค์ และวางแผนงานของโรงเรียน
2. กำกับ ติดตาม และนิเทศงานวิชาการอย่างมีระบบ
3. จัดหาหลักสูตรและเอกสารหลักสูตรให้เพียงพอตามสภาพของโรงเรียน
4. จัดให้ครูผลิต จัดหาสื่อการเรียน และดูแลให้ครูนำไปใช้ประกอบการสอน
5. จัดให้มีมุมหนังสือหรือห้องสมุดให้เหมาะสมตามสภาพของโรงเรียน
6. ให้โรงเรียนมีการวัดและประเมินผลการเรียนการสอนตามระเบียบว่าด้วยการวัดผล
7. ส่งเสริมและทำเทคนิควิธีการใหม่ ๆ ที่เหมาะสมมาใช้ในการดำเนินงานวิชาการในโรงเรียน

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2534 ข : 7) ได้กำหนดบทบาทของผู้บริหารโรงเรียนในการบริหารงานบุคลากรไว้ ดังนี้

1. จัดโครงสร้างการบริหารบุคลากรให้เป็นระบบ
2. ปฐมนิเทศเกี่ยวกับการปฏิบัติตามระเบียบการปฏิบัติงานในโรงเรียน
3. กำหนดบทบาทหน้าที่ของบุคลากรแต่ละคนให้ชัดเจน
4. มอบหมายงานตามความรู้ความสามารถของบุคลากร
5. กำกับ ติดตาม และนิเทศบุคลากรให้ปฏิบัติงานเต็มความสามารถ และเป็นไปตามจุดประสงค์ของโรงเรียน

ตามจุดประสงค์ของโรงเรียน

6. ส่งเสริมขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานบุคลากร
7. ส่งเสริมและสนับสนุนให้บุคลากรศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมและพัฒนาทุกรูปแบบ
8. ดูแลและดำเนินการเกี่ยวกับสวัสดิการของบุคลากร
9. ดำเนินการประเมินผลเป็นระยะ ๆ ตามลักษณะของงาน

สรุป จากแนวคิดของบุคคลและองค์กรได้ระบุไว้ชัดเจนว่า ผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการจัดการศึกษา คือ ผู้บริหารสถานศึกษาในการบริหารจัดการส่งเสริม สนับสนุนอำนวยความสะดวก ให้คำปรึกษา และดูแลให้มีการประกันคุณภาพจัดทำมาตรฐานการศึกษาที่ทุกฝ่ายเข้ามามีส่วนร่วม โดยบทบาทของผู้บริหารนั้นจะต้องเป็นผู้นำ เป็นแกนหลักในทุกขั้นตอนของการดำเนินการ มีการนิเทศติดตามการปฏิบัติงาน เพื่อให้การดำเนินงานมีประสิทธิภาพ ในการศึกษาบทบาทของผู้บริหาร

สถานศึกษารวบรวมบทบาทที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานตามมาตรฐานโรงเรียนมาวิเคราะห์จำนวน 4 บทบาท ดังนี้ บทบาทการเป็นผู้นำ บทบาทส่งเสริมสนับสนุน บทบาทการนิเทศ และบทบาทการเป็นผู้บริหาร

1.4.1 บทบาทการเป็นผู้นำ

ผู้วิจัยได้ศึกษาบทบาทเป็นผู้นำ รวมทั้งบทบาทที่มีลักษณะใกล้เคียงและเกี่ยวข้อง ดังนี้ มินทซ์เบิร์ก (Mintzberg, 1973 : 60 – 61) ได้กล่าวถึง บทบาทเป็นผู้นำ ว่า ผู้บริหารมีหน้าที่จะต้องทำให้งานในหน่วยงานของตนดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ และประสานกับหน่วยงานอื่นๆ เพื่อความสำเร็จขององค์กร ดังนั้นผู้บริหารจะต้องทำหน้าที่แนะนำ สั่งการ สร้างเสริมแรงจูงใจ และสร้างเงื่อนไขต่าง ๆ ที่จะทำให้ลูกน้องตั้งใจทำงานให้บรรลุผลสำเร็จได้ตามต้องการ หน้าที่ในการเป็นผู้นำนี้ รวมไปถึงการว่าจ้าง การเลื่อนชั้น และการให้ออกจากงาน

คุนตซ์ และวีริคซ์ (Koontz and Wehrich, 1990 : 23) กล่าวว่า ผู้นำ หมายถึง ผู้ที่มีอิทธิพลต่อผู้ใต้บังคับบัญชาเพื่อก่อให้เกิดความสำเร็จในวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ขององค์กร

ยูกัล (Yukl, 1989 : 129 – 130) ได้กล่าวถึง บทบาทในการสร้างแรงจูงใจว่า เป็นส่วนหนึ่งของบทบาทเป็นผู้นำ ซึ่งบทบาทในการสร้างแรงจูงใจ โดยการใช้เทคนิคในการมีอิทธิพลต่อความรู้สึก ค่านิยม อันทำให้คนปฏิบัติงานตั้งใจ และทุ่มเทความสามารถในการทำงาน และยอมรับในวัตถุประสงค์ของงาน ชักจูงให้บุคคลต่างๆ ในการสนับสนุน ร่วมมือ ช่วยเหลือ และทรัพยากรที่จำเป็น รวมทั้งการกำหนดพฤติกรรมที่เหมาะสมในการปฏิบัติงาน และยังกล่าวว่า บทบาทในการประกาศเกียรติคุณและให้รางวัลคือ การยกย่องประกาศเกียรติคุณให้ทราบกันทั่ว และมอบรางวัลสำหรับผลการปฏิบัติงานที่ดีเยี่ยม ความสำเร็จตามเป้าหมาย การทำผลประโยชน์พิเศษแก่องค์กร แสดงการยอมรับและซาบซึ้งในความสำเร็จของการปฏิบัติงาน

เครช ครัทซ์ฟิลด์ และบัลลาเช (Krech, Crutchfield and Ballachey, 1962: 429) ได้กล่าวถึงผู้นำในฐานะผู้บริหารว่าเป็นผู้ประสานงานระหว่างกลุ่มต่าง ๆ ในองค์กร หรือในฐานะผู้ประสานงานภายในกลุ่มที่ตนเป็นผู้บริหาร ผู้นำประเภทนี้คอยช่วยให้งานของบุคลากรทุกคนดำเนินไปได้ด้วยดี ผู้นำจะเป็นผู้กำหนดนโยบายและกำหนดวัตถุประสงค์ของกลุ่ม และรับผิดชอบคอยดูแลนโยบาย และวัตถุประสงค์ของกลุ่มให้มีการปฏิบัติโดยครบถ้วนถูกต้อง

คุนตซ์ และวีริคซ์ (Koontz and Wehrich, 1990 : 23) กล่าวว่าผู้นำหมายถึง ผู้ที่มีอิทธิพลต่อผู้ใต้บังคับบัญชา เพื่อก่อให้เกิดความสำเร็จในวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ขององค์กร

วันทนา เมืองจันทร์ (2543 : 12) ได้กล่าวถึงบทบาทของผู้บริหารในฐานะผู้นำไว้ ดังนี้ ผู้บริหารสถานศึกษามีหน้าที่โดยตรงในการจัดให้สถานศึกษามีปรัชญา และเป้าหมายของ

สถานศึกษาที่สอดคล้องกับนโยบายระดับชาติ กระทรวง เพื่อเป็นการชี้นำแนวทางการทำงาน การกำหนดยุทธวิธีและวิธีการปฏิบัติงาน พร้อมทั้งรับผิดชอบต่อผลทั้งโดยตรงและทางอ้อมที่จะบังเกิดขึ้นในตัวผู้เรียน ผู้บริหารในฐานะผู้นำ ต้องเป็นผู้มีอุดมการณ์ในการทำงาน รู้วิธีนำเทคโนโลยี นวัตกรรมทางการศึกษามาพัฒนาการจัดการเรียนการสอน เป็นผู้นำทางวิชาการ เช่น การเขียนตำรา ทำวิจัยหรือเป็นวิทยากร รวมทั้งสร้างขวัญและกำลังใจ ตลอดจนจงใจ ประสานงาน ให้งานมีประสิทธิภาพและส่งผลต่อคุณภาพการศึกษาของผู้เรียน

วิโรจน์ สารรัตน์ (2542 : 127) ได้สรุป การนำไว้ว่า การนำเป็นสถานะที่ผู้นำใช้ ความพยายามที่จะให้มีอิทธิพลต่อผู้อื่น เพื่อให้การปฏิบัติงานบรรลุจุดหมายขององค์การได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

สรุป บทบาทการเป็นผู้นำ หมายถึง ผู้บริหารสถานศึกษามีการจัดให้สถานศึกษามีปรัชญาและเป้าหมายสอดคล้องกับนโยบายระดับชาติ ผู้บริหารมีความเข้าใจ มีวิสัยทัศน์และมีเจตคติที่ดีต่อการดำเนินงานตามมาตรฐานโรงเรียน สร้างภาวะผู้นำในตนเอง เป็นผู้ที่มีอุดมการณ์ในการทำงาน รู้วิธีนำเทคโนโลยีมาจัดการเรียนการสอน เป็นผู้นำทางวิชาการ เช่น การเขียนตำรา ทำวิจัยหรือเป็นวิทยากร

1.4.2. บทบาทส่งเสริมสนับสนุน

ยุกต์ (Yukl, 1989 : 129) กล่าวว่า บทบาทการให้การสนับสนุน หมายถึง การที่ผู้บริหารให้ความสนใจ และความเป็นเพื่อนแก่ผู้ได้บังคับบัญชาหรือเพื่อนร่วมงาน แสดงให้เห็นถึงความเข้าใจ เห็นใจ และให้การสนับสนุนแก่ผู้ที่มีความวิตกกังวลในการปฏิบัติงาน ยินดีรับฟังการปรึกษาหารือและปัญหาต่าง ๆ รู้ความสนใจของคนอื่น พยายามส่งเสริมและสนับสนุนให้ผู้ได้บังคับบัญชาประสบความสำเร็จและก้าวหน้าในอาชีพ

บทบาทการส่งเสริมสนับสนุนของผู้บริหารโรงเรียน (การนำมาตรฐานสู่โรงเรียน 2543: 63) ผู้บริหารโรงเรียนเป็นบุคคลที่สำคัญมากต่อการทำหน้าที่บริหารจัดการส่งเสริมสนับสนุนอำนวยความสะดวก ให้คำปรึกษาแนะนำดูแลให้โรงเรียนมีการพัฒนาทั้งด้านการบริหารและการจัดการเรียนการสอนสู่มาตรฐาน โดยเป็นแกนนำให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ร่วมกันกำหนดมาตรฐานโรงเรียน จัดทำธรรมนูญโรงเรียน จัดทำแผนปฏิบัติงานเพื่อนำธรรมนูญโรงเรียนไปสู่การปฏิบัติปฏิบัติตามแผนประเมินตนเองและสรุปผลการพัฒนาร่วมกัน

มีส่วนร่วมและสนับสนุนการจัดกระบวนการเรียนรู้ของครูให้เป็นไปตามมาตรฐานการเรียนการสอน ด้วยการพัฒนาความรู้ความเข้าใจ ส่งเสริมการปฏิบัติ นิเทศติดตามช่วยเหลือดูแลอำนวยความสะดวกด้านสื่ออุปกรณ์วัสดุสิ้นเปลือง แหล่งการเรียนรู้ ประสานความร่วมมือ

กับผู้ปกครองนักเรียนและชุมชน มีส่วนร่วมประเมินการเรียนรู้ของนักเรียน

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2534 ก : 20) ได้กำหนดบทบาทหน้าที่ของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาในการบริหารงานวิชาการไว้ ดังนี้

1. กำหนดนโยบาย เป้าหมาย วัตถุประสงค์ และวางแผนงานของโรงเรียน
2. กำกับ ติดตาม และนิเทศงานวิชาการอย่างมีระบบ
3. จัดหาหลักสูตรและเอกสารหลักสูตรให้เพียงพอตามสภาพของโรงเรียน
4. จัดให้ครูผลิต จัดหาสื่อการเรียน และดูแลให้ครูนำไปใช้ประกอบการสอน
5. จัดให้มีมุมหนังสือหรือห้องสมุดให้เหมาะสมตามสภาพของโรงเรียน
6. ให้โรงเรียนมีการวัดและประเมินผลการเรียนการสอนตามระเบียบว่าด้วยการวัดผล
7. ส่งเสริมและทำเทคนิควิธีการใหม่ ๆ ที่เหมาะสมมาใช้ในการดำเนินงานวิชาการใน

โรงเรียน

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2534 ข : 7) ได้กำหนดบทบาทของผู้บริหารโรงเรียนในการบริหารงานบุคลากรไว้ ดังนี้

1. จัดโครงสร้างการบริหารบุคลากรให้เป็นระบบ
2. ประชุมนิเทศเกี่ยวกับการปฏิบัติตามระเบียบการปฏิบัติงานในโรงเรียน
3. กำหนดบทบาทหน้าที่ของบุคลากรแต่ละคนให้ชัดเจน
4. มอบหมายงานตามความรู้ความสามารถของบุคลากร
5. กำกับ ติดตาม และนิเทศบุคลากรให้ปฏิบัติงานเต็มความสามารถ และเป็นไป

ตามจุดประสงค์ของโรงเรียน

6. ส่งเสริมขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานบุคลากร
7. ส่งเสริมและสนับสนุนให้บุคลากรศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมและพัฒนาทุกรูปแบบ
8. ดูแลและดำเนินการเกี่ยวกับสวัสดิการของบุคลากร
9. ดำเนินการประเมินผลเป็นระยะ ๆ ตามลักษณะของงาน

สรุปได้ว่า บทบาทส่งเสริมสนับสนุน หมายถึง ผู้บริหารสถานศึกษาให้ความสนใจและความเป็นเพื่อนแก่ผู้ได้บังคับบัญชาหรือเพื่อนร่วมงาน ยินดีรับฟังและสนับสนุนให้ผู้ได้บังคับบัญชาประสบความสำเร็จและก้าวหน้าในอาชีพให้คำปรึกษาแนะนำการจัดการเรียนการสอนสู่มาตรฐาน เป็นแกนนำร่วมกำหนดมาตรฐานโรงเรียน จัดทำธรรมนูญโรงเรียน จัดทำแผนปฏิบัติงาน จัดกระบวนการเรียนรู้ของครูให้เป็นไปตามมาตรฐาน ช่วยเหลือดูแลอำนวยความสะดวกด้านสื่ออุปกรณ์ วัสดุสิ้นเปลือง ดูแลสวัสดิการต่าง ๆ

1.4.3. บทบาทการนิเทศ

ผู้วิจัยได้ศึกษาการนิเทศ รวมทั้งบทบาทที่มีลักษณะใกล้เคียงและเกี่ยวข้อง ดังนี้

เสาวนิต เสาธานนท์ (2542 : 45) ได้กล่าวถึง บทบาทหน้าที่ของผู้บริหารสถานศึกษา ในการนิเทศงาน ไว้ว่า เพื่อจะช่วยปรับปรุงประสิทธิภาพของการปฏิบัติงานของลูกน้อง โดยการ ทำงานร่วมกับลูกน้อง เพื่อวิเคราะห์หาจุดบกพร่อง จุดเด่นในการปฏิบัติงานจัดให้มีการเพิ่มพูน ความรู้โดยการฝึกอบรมพัฒนาทักษะในการทำงาน จัดทำตารางเวลาทำงานและตั้งเป้าหมายใน การปฏิบัติงาน

วินัย สมมิตร และคณะ (2527 : 252) กล่าวว่า การนิเทศการศึกษา หมายถึง ระบบพฤติกรรมของความร่วมมือกันอย่างเป็นทางการของบุคคลในองค์การ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อมี ส่วนร่วมซึ่งกันและกันในการปรับปรุง เปลี่ยนแปลง และพัฒนาด้านการเรียนการสอน และส่งเสริมโอกาสการเรียนรู้ของนักเรียน

นอกจากนี้ วินัย สมมิตร และคณะ (2527 : 253) ยังกล่าวถึง ความหมายของการนิเทศ การศึกษา ไว้ดีกว่า หมายถึง กิจกรรมหรือความพยายามต่าง ๆ ของบุคลากรทางการศึกษาที่จะ พัฒนาความรู้ ความสามารถของผู้ร่วมวิชาชีพให้ปฏิบัติการกิจกรรมทางการเรียนการสอนได้ อย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อสนองนโยบายและเป้าหมายของการจัดการศึกษา นอกจากนี้ยังได้สรุปว่า การนิเทศการศึกษายังเป็นบทบาทหน้าที่อย่างหนึ่งของผู้บริหารการศึกษาโดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ บริหารโรงเรียน การนิเทศการศึกษาจัดอยู่ในกลุ่มการบริหารงานวิชาการ ครูใหญ่ อาจารย์ใหญ่ นอกจากจะควบคุมดูแลการดำเนินงานด้านอื่น ๆ ภายในโรงเรียนแล้ว ควรให้ความสำคัญทั้งงาน การนิเทศการศึกษาภายในโรงเรียนด้วย บทบาทด้านการนิเทศการศึกษาภายในโรงเรียนของครูใหญ่ อาจารย์ใหญ่ อาจไม่สามารถทำการนิเทศการศึกษาด้วยตนเองเหมือนโรงเรียนขนาดเล็กที่มี บุคลากรเพียงไม่กี่คน แต่อาจมีบทบาทเป็นผู้สนับสนุนให้มีกิจการนิเทศขึ้นในโรงเรียน โดยอาจ กำหนดให้มีองค์การรับผิดชอบเกี่ยวกับการนิเทศขึ้น เช่น คณะกรรมการวิชาการ คณะกรรมการ พิจารณาการเรียนการสอน คณะกรรมการนิเทศการศึกษา หรืออาจเรียกชื่อเป็นอย่างอื่นอีกก็ได้

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2543 : 15) การพัฒนาระบบประกัน คุณภาพภายในสถานศึกษากล่าวว่า บทบาทผู้บริหารในการนิเทศมีหน้าที่ความรับผิดชอบดังนี้ ให้เห็นนโยบายในการปฏิบัติ วางแผนนิเทศร่วมกัน เป็นผู้สนับสนุนการดำเนินงานนิเทศ สร้างขวัญ กำลังใจ ในการปฏิบัติงานนิเทศ ร่วมนิเทศบางโอกาส กำหนดแนวทางและวางแผนการปฏิบัติงาน ส่งเสริมการปฏิบัติงานของครู โดยร่วมป้องกัน แก้ไข และพัฒนาการดำเนินงานของโรงเรียน

กระตุ้นให้ครูมีความสนใจทางวิชาการอยู่เสมอ ติดตามประเมินผลการปฏิบัติงาน เผยแพร่ผลงาน เป็นที่ปรึกษาให้ความรู้คำแนะนำต่อคณะกรรมการ ตลอดจนสนับสนุนสิ่งอำนวยความสะดวกในการปฏิบัติงานให้ประสบความสำเร็จ

สรุปได้ว่า บทบาทการนิเทศ หมายถึง พฤติกรรมหรือการปฏิบัติงานของผู้บริหารที่ เกี่ยวกับการร่วมปฏิบัติการกับครู ร่วมกันดำเนินการพัฒนาคุณภาพของโรงเรียนได้อย่างต่อเนื่องได้ รับการประกันคุณภาพและพัฒนาโรงเรียนอย่างมีประสิทธิภาพ นำโรงเรียนสู่มาตรฐาน เช่นทำงาน กับลูกน้อง ศึกษาจุดบกพร่อง จุดเด่นในการทำงาน จัดอบรมเพิ่มความรู้และพัฒนาทักษะการทำงาน จัดตารางเวลาในการทำงาน ร่วมตั้งเป้าหมายการปฏิบัติงานให้การช่วยเหลือแนะนำ

1.4.4 บทบาทการเป็นผู้บริหาร

ผู้วิจัยได้ศึกษาบทบาทการเป็นผู้บริหาร รวมทั้งบทบาทที่มีลักษณะใกล้เคียงและเกี่ยวข้อง ดังนี้

มินทซ์เบิร์ก (Mintzberg, 1973 : 58) ได้กล่าวว่า บทบาทเป็นตัวแทนของกิจการ หมายถึง การเป็นตัวแทนในฐานะหัวหน้าของกิจการ ซึ่งในการนี้ผู้บริหารจะต้องทำหน้าที่ที่ กำหนดให้ไว้ตามกฎหมาย หรือเป็นประธานในงานพิธีต่างๆ ร่วมงานพิธีของชุมชน และต้อนรับ แขกผู้มาเยี่ยมชมผลงานขององค์กร

เกรซ , ครัทช์ฟิลด์ และบัลลาเช (Krech , Crutchfield and Ballachey. 1962 : 429) ได้กล่าวถึง ผู้นำในฐานะผู้บริหารว่า เป็นผู้ประสานงานระหว่างกลุ่มต่างๆ ในองค์กร หรือใน ในฐานะผู้ประสานงานภายในกลุ่มที่ตนเป็นผู้บริหาร ผู้นำประเภทนี้คอยช่วยให้งานของบุคลากร ทุกคนดำเนินไปได้ด้วยดี ผู้นำจะเป็นผู้คุมนโยบายและกำหนดวัตถุประสงค์ของกลุ่ม และรับผิดชอบคอยดูแลนโยบาย และวัตถุประสงค์ของกลุ่มให้มีการปฏิบัติโดยครบถ้วนถูกต้อง

เสาวนิต เสาธานนท์ (2542 : 45) กล่าวว่า บทบาทการวางแผนและจัดองค์การ ได้แก่ การจัดทำแผนระยะสั้นหรือดำเนินการตามแผน จัดหางบประมาณสนับสนุน ประเมินโครงสร้าง ขององค์กรเพื่อการจัดสรรและควบคุมการใช้ทรัพยากรต่าง ๆ ให้เกิดประโยชน์สูงสุด กำหนดเป้าหมายการดำเนินการให้สอดคล้องกับแผนระยะยาว พัฒนานโยบายและวิธีการปฏิบัติงาน ให้มีประสิทธิภาพ

เกรซ , ครัทช์ฟิลด์ และบัลลาเช (Krech , Crutchfield and Ballachey. 1962 : 428) ได้กล่าวถึง บทบาทการวางแผน ว่าโดยปกติผู้นำมักทำหน้าที่วางแผนการปฏิบัติงานทุกชนิด เป็น ผู้ตัดสินใจว่าบุคลากรในหน่วยงานของตนควรใช้วิธีการอย่างไร และใช้อะไรมาประกอบกันบ้าง เพื่อให้บรรลุผลตามความต้องการ ผู้นำมักทำหน้าที่เป็นผู้ดูแลด้วยว่าแผนที่วางไว้นั้น

กระตุ้นให้ครูมีความสนใจทางวิชาการอยู่เสมอ ติดตามประเมินผลการปฏิบัติงาน เผยแพร่ผลงาน เป็นที่ปรึกษาให้ความรู้คำแนะนำต่อคณะกรรมการ ตลอดจนสนับสนุนสิ่งอำนวยความสะดวกในการปฏิบัติงานให้ประสบความสำเร็จ

สรุปได้ว่า บทบาทการนิเทศ หมายถึง พฤติกรรมหรือการปฏิบัติงานของผู้บริหารที่ เกี่ยวกับการร่วมปฏิบัติการกับครู ร่วมกันดำเนินการพัฒนาคุณภาพของโรงเรียนได้อย่างต่อเนื่องได้ รับการประกันคุณภาพและพัฒนาโรงเรียนอย่างมีประสิทธิภาพ นำโรงเรียนสู่มาตรฐาน เช่นทำงาน กับลูกน้อง ศึกษาจุดบกพร่อง จุดเด่นในการทำงาน จัดอบรมเพิ่มความรู้และพัฒนาทักษะการทำงาน จัดตารางเวลาในการทำงาน ร่วมตั้งเป้าหมายการปฏิบัติงานให้การช่วยเหลือแนะนำ

1.4.4 บทบาทการเป็นผู้บริหาร

ผู้วิจัยได้ศึกษาบทบาทการเป็นผู้บริหาร รวมทั้งบทบาทที่มีลักษณะใกล้เคียงและเกี่ยวข้อง ดังนี้

มินทซ์เบิร์ก (Mintzberg, 1973 : 58) ได้กล่าวว่า บทบาทเป็นตัวแทนของกิจการ หมายถึง การเป็นตัวแทนในฐานะหัวหน้าของกิจการ ซึ่งในการนี้ผู้บริหารจะต้องทำหน้าที่ที่ กำหนดให้ไว้ตามกฎหมาย หรือเป็นประธานในงานพิธีต่างๆ ร่วมงานพิธีของชุมชน และต้อนรับ แขกผู้มาเยี่ยมชมผลงานขององค์กร

เกรซ , ครัทช์ฟิลด์ และบัลลาเช (Krech , Crutchfield and Ballachey, 1962 : 429) ได้กล่าวถึง ผู้นำในฐานะผู้บริหารว่า เป็นผู้ประสานงานระหว่างกลุ่มต่างๆ ในองค์กร หรือใน ในฐานะผู้ประสานงานภายในกลุ่มที่ตนเป็นผู้บริหาร ผู้นำประเภทนี้คอยช่วยให้งานของบุคลากร ทุกคนดำเนินไปได้ด้วยดี ผู้นำจะเป็นผู้คุมนโยบายและกำหนดวัตถุประสงค์ของกลุ่ม และรับผิดชอบคอยดูแลนโยบาย และวัตถุประสงค์ของกลุ่มให้มีการปฏิบัติโดยครบถ้วนถูกต้อง

เสาวนิต เสาธานนท์ (2542 : 45) กล่าวว่า บทบาทการวางแผนและจัดองค์การ ได้แก่ การจัดทำแผนระยะสั้นหรือดำเนินการตามแผน จัดหางบประมาณสนับสนุน ประเมินโครงสร้าง ขององค์กรเพื่อการจัดสรรและควบคุมการใช้ทรัพยากรต่างๆ ให้เกิดประโยชน์สูงสุด กำหนดเป้าหมายการดำเนินการให้สอดคล้องกับแผนระยะยาว พัฒนานโยบายและวิธีการปฏิบัติงาน ให้มีประสิทธิภาพ

เกรซ , ครัทช์ฟิลด์ และบัลลาเช (Krech , Crutchfield and Ballachey, 1962 : 428) ได้กล่าวถึง บทบาทการวางแผน ว่าโดยปกติผู้นำมักทำหน้าที่วางแผนการปฏิบัติงานทุกชนิด เป็น ผู้คัดสรรใจว่าบุคลากรในหน่วยงานของตนควรใช้วิธีการอย่างไร และใช้อะไรมาประกอบกันบ้าง เพื่อให้บรรลุผลตามความต้องการ ผู้นำมักทำหน้าที่เป็นผู้ดูแลด้วยว่าแผนที่วางไว้นั้น

มีการดำเนินงานตรงตามวัตถุประสงค์หรือไม่ ผู้นำจะเป็นผู้เดียวที่ทราบแผนทั้งหมด คนอื่นในกลุ่มอาจรู้เรื่องเฉพาะส่วนที่ตนได้รับมอบหมายหรือรับผิดชอบเท่านั้น

ยุกต์ (Yukl, 1989 : 130) กล่าวว่า บทบาทหน้าที่ของผู้บริหารในการเป็นผู้กำหนดวัตถุประสงค์ของแผนระยะยาว และกลยุทธ์ในการปรับตัวขององค์การต่อการเปลี่ยนแปลงของสิ่งแวดล้อมทั้งภายในและภายนอก เสนอกิจกรรมทุกขั้นตอนของการดำเนินการของโครงการต่าง ๆ จัดแบ่งทรัพยากรตามลำดับความสำคัญของกิจกรรมหรือโครงการ ตัดสินวิธีการปรับปรุงประสิทธิภาพผลผลิตและความร่วมมือระหว่างหน่วยงานในองค์การ และมินท์ซเบิร์ก (Mintzberg, 1973 : 85) กล่าวว่า บทบาทเป็นผู้จัดสรรทรัพยากร ผู้บริหารมีอำนาจหน้าที่ในการเป็นผู้แบ่งหรือจัดสรรทรัพยากรต่าง ๆ ขององค์การ เช่นบุคลากร วัสดุ เครื่องมือ เครื่องอำนวยความสะดวกและบริการต่าง ๆ การจัดสรรทรัพยากรจะเกี่ยวข้องกับการตัดสินใจของผู้บริหารว่างานใดต้องทำก่อน ทำหลัง งานใดต้องทำเอง งานใดที่ควรมอบหมายให้ผู้อื่นทำการแทน การจัดเตรียมงบประมาณ การจัดเวลาตารางทำงานของผู้บริหารเอง ในการรักษาไว้ซึ่งอำนาจหน้าที่ในการจัดสรรทรัพยากร ผู้บริหารเองต้องเป็นผู้ติดตามดูแลแผนกลยุทธ์และเป็นผู้ประสานงาน รวมทั้งตั้งใจให้ผู้อยู่ใต้บังคับบัญชากระทำตามเพื่อสนับสนุนวัตถุประสงค์ขององค์การที่ตั้งไว้ให้ประสบความสำเร็จ

พะยอม วงศ์สารศรี (2540 : 35 – 36) ได้กล่าวถึง ผู้บริหารฝ่ายทรัพยากรมนุษย์จะกำหนดโปรแกรมบุคลากรที่องค์การต้องการด้วยการวางแผนกำลังคน การทำงานร่วมมือกับผู้บริหารในฝ่ายต่าง ๆ เพื่อกำหนดว่าองค์การควรจะมีคนจำนวนเท่าไร พร้อมทั้งระบุคุณสมบัติและประสบการณ์ที่ต้องการ ทั้งนี้เพื่อให้องค์การไม่ต้องประสบปัญหาเรื่องการขาดแคลนและการจัดองค์การเป็นวิธีทางที่นำไปสู่จุดมุ่งหมายปลายทาง ด้วยการกำหนดรูปแบบ โครงสร้างของความสัมพันธ์ระหว่างงาน บุคคล และวัสดุ เครื่องมือต่าง ๆ ผู้บริหารฝ่ายทรัพยากรมนุษย์จะต้อง มีความรอบรู้ในหน่วยงานต่าง ๆ ในองค์การเป็นอย่างดี เพราะการเพิ่มตำแหน่งพิเศษต่าง ๆ ในหน่วยงานนั้น ฝ่ายบริหารระดับสูงมักจะสอบถามความคิดเห็นมายังฝ่ายบุคคล นอกจากนี้ผู้บริหารฝ่ายทรัพยากรมนุษย์จะต้องสามารถจำแนกหน้าที่ของหน่วยงานหลัก และหน่วยงานที่ปรึกษาให้ชัดเจน เพื่อไม่ให้เกิดปัญหาในภายหลัง

วันทนา เมืองจันทร์ (2543 : 12) กล่าวว่า บทบาทในการดำเนินการที่สัมฤทธิ์ผลเป็นเพราะผู้บริหารจัดให้มีการทำงานอย่างเป็นระบบ เริ่มตั้งแต่การยึดนโยบายมาเป็นหลักในการจัดการศึกษา การกำหนดคุณสมบัติที่พึงประสงค์ของผู้เรียนหลังสำเร็จการศึกษา กำหนัดถึงหลักสูตรในการจัดการเรียนการสอน โดยมุ่งให้ผู้เรียนมีคุณสมบัติตามวัตถุประสงค์ของหลักสูตร และดำเนินการให้กรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ชุมชน อาจารย์ บุคลากร ผู้ปกครอง และนักเรียนมีส่วน

รับรู้นโยบายของหน่วยเหนือ มีการจัดทำธรรมนูญโรงเรียนและจัดให้มีการจัดทำแผนยุทธศาสตร์ หรือมีการวางแผนทำงานอย่างเป็นระบบ พร้อมทั้งส่งเสริมการประชาสัมพันธ์ทั้งภายในและ ภายนอกสถานศึกษา วิธีการทำงานที่มุ่งผลสัมฤทธิ์คือ คุณภาพของผู้เรียนนั้น ผู้บริหารจะยึด หลักการ แนวคิด ทฤษฎีทางการบริหารมาประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับสถานการณ์ และประการ สำคัญคือ การใช้หลักการบริหารแบบประชาธิปไตย มีการกระจายอำนาจ การมอบหมายงานโดย เน้นการทำงานเป็นทีม สิ่งที่จะขาดมิได้ก็คือการตั้งเป้าหมายเพื่อให้งานบรรลุเป้าหมายในการ ทำงาน สำหรับส่วนที่จะมาสนับสนุนให้งานคล่องตัวก็คือ การจะต้องจัดให้มีระบบสารสนเทศเพื่อ ใช้ในการวางแผน การตัดสินใจ การประเมินผล และการติดตามผล ขณะเดียวกันผู้บริหารก็ควร จัดวางระบบการนิเทศภายใน ตลอดจนการเปิดโอกาสให้บุคคลภายนอกมีส่วนช่วยในการประเมิน ผลงานโครงการ สิ่งที่จะช่วยได้มากก็คือ ให้อาจารย์ บุคลากร ผู้บริหารสถานศึกษา ประเมินผล การปฏิบัติงานของตนเอง โดยมีแผนหรือปฏิทินในการปฏิบัติงานเป็นตัวกำกับ ประการสำคัญผู้ บริหารจะต้องติดตามผลการทำงานโดยสม่ำเสมอ บทบาทในการดำเนินการนี้ถือเป็นหน้าที่ ความรับผิดชอบโดยตรงของผู้บริหารสถานศึกษาที่จะต้องจัดให้มีการวางระบบงานสำคัญ ๆ ให้เป็นรูปธรรมชัดเจนเป็นบทบาทที่ท้าทายนักบริหารสถานศึกษาทุกระดับ โดยต้องมุ่งคุณภาพ ของผู้เรียนทุกคนเป็นเดิมพัน

จันทรานี สงวนนาม (2545 : 131) ได้ให้ความเห็นเกี่ยวกับบทบาทของผู้บริหารสถาน ศึกษาว่าควรแสดงบทบาทของผู้นำในเรื่องต่อไปนี้

1. จัดโปรแกรมทางการศึกษาและกระบวนการสอน ตลอดจนบุคลากรด้านนักเรียน ครู อาจารย์ งบประมาณโรงเรียน การเงินและธุรการด้านต่าง ๆ
 2. จัดบรรยากาศของสิ่งแวดล้อมเพื่อให้กระบวนการเรียนการสอนเกิดประ โยชน์สูงสุด
 3. เน้นการนำการวิจัยในชั้นเรียนไปใช้เพื่อพัฒนาความรู้ และการแก้ปัญหาเพื่อ ประโยชน์ของการเรียนการสอน
 4. สร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน เพื่อส่งเสริมการแลกเปลี่ยน ความคิดเห็นซึ่งกันและกัน
 5. พัฒนาทัศนคติของบุคลากรในสถานศึกษาให้มีทัศนคติที่ดีต่อสังคมและประเทศชาติ
- นอกจากนี้ จันทรานี สงวนนาม (2545 : 131) ยังกล่าวอีกว่า ผู้บริหารสถานศึกษา จะต้องมียุทธศาสตร์และความสามารถในการดำเนินการต่อไปนี้

1. ความสามารถในการกำหนดทิศทางการบริหาร สามารถนำเทคนิคทางการบริหารต่าง ๆ มาใช้ในการบริหาร
2. ความสามารถในการกระตุ้นคนคือ มีทักษะในการใช้กระบวนการกลุ่มให้เกิดคุณค่าในการบริหารงาน รู้ธรรมชาติของการเป็นผู้นำ และรู้วิธีโน้มน้าวใจคน
3. ความสามารถในการวางแผน รู้กระบวนการวางแผนสามารถนำเทคนิคใหม่ ๆ มาใช้ในการวางแผน
4. ความสามารถในการตัดสินใจ เพื่อแก้ปัญหาด้วยความสุขุมรอบคอบ
5. ความสามารถในการจัดองค์การ เข้าใจเกี่ยวกับการจัดและการพัฒนาองค์การรวมทั้งพฤติกรรมขององค์การเป็นอย่างดี
6. ความสามารถในการให้ความร่วมมือที่ดีโดยเข้าใจรูปแบบการมีปฏิสัมพันธ์ของมนุษย์และระบบการสื่อสารทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ
7. ความสามารถในการเป็นผู้ติดต่อสื่อสารที่ดี รู้จักใช้เครื่องมือสื่อสารที่ดีในการพูดและการเขียน ทั้งในและนอกองค์การ รู้จักวิธีการให้ข้อมูลและข่าวสาร และรู้หลักการประชาสัมพันธ์
8. ความสามารถในการแก้ปัญหาข้อขัดแย้ง ต้องจัดการกับความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในโรงเรียน และรู้จักหากลวิธีที่ดีมาใช้ในการแก้ปัญหาคความขัดแย้งได้
9. ความสามารถในการแก้ปัญหา สามารถวินิจฉัยสาเหตุของปัญหา รู้กระบวนการแก้ปัญหา และสามารถจัดการกับปัญหาที่เกิดขึ้นได้
10. ความสามารถในการวิเคราะห์และจัดระบบงาน เข้าใจรูปแบบของทฤษฎีการบริหาร และสามารถนำมาประยุกต์ใช้กับการบริหารงานได้อย่างชาญฉลาด
11. ความสามารถในการจัดการเรียนการสอน คือ ต้องเข้าใจกระบวนการเรียนรู้ รู้การเจริญเติบโตและการพัฒนาการของมนุษย์ การนำเทคโนโลยีมาช่วยในการเรียนการสอน การจัดสถานศึกษาและการพัฒนาหลักสูตร
12. ความสามารถในการบริหารงานบุคคล รู้เทคนิคในการสร้างภาวะผู้นำ รู้จักการเจรจาต่อรอง ยกย่องชมเชยให้ขวัญกำลังใจแก่ผู้ใต้บังคับบัญชา
13. ความสามารถในการบริหารทรัพยากร สามารถจัดการเกี่ยวกับการเงินของสถานศึกษา วัสดุ เพื่องานธุรการ การอำนวยความสะดวกต่าง ๆ
14. ความสามารถในการประเมินผล ต้องเข้าใจกระบวนการวัดและประเมินผล และรู้เกี่ยวกับเรื่องของสถิติต่าง ๆ

15. ความสามารถในการเป็นนักประชาสัมพันธ์ ต้องมีทักษะในการติดต่อสื่อสาร ู้กระบวนการกลุ่ม และปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคล รวมทั้งรู้จักพินิจพิจารณาในการเลือกใช้สื่อเพื่อ การประชาสัมพันธ์

16. ต้องเป็นผู้นำในงานสังคม นอกจากผู้บริหารสถานศึกษาจะมีความสามารถในด้าน ต่าง ๆ ดังกล่าวแล้ว ยังต้องเป็นผู้นำในการร่วมงานสังคมด้วย

เนื่องจากผู้บริหารเป็นบุคคลที่สำคัญในการดำเนินงานทางวิชาการของสถานศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษาจึงควรมีบทบาทดังต่อไปนี้ (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษา แห่งชาติ. 2545 : 13)

1. กำหนดนโยบาย เป้าหมาย วัตถุประสงค์ และวางแผนงานโรงเรียน
2. จัดบุคลากรให้เหมาะสมกับงานวิชาการ
3. กำกับติดตาม นิเทศงานวิชาการอย่างมีระบบ
4. จัดหาหลักสูตรและเอกสารหลักสูตรให้เพียงพอตามสภาพของสถานศึกษา
5. จัดให้ครูผลิต จัดหาสื่อ และนำไปใช้ประกอบการเรียนการสอน
6. จัดให้มีมุมหนังสือห้องสมุดที่เหมาะสมตามสภาพของสถานศึกษา
7. ให้สถานศึกษามีการวัด ประเมินผลการเรียนการสอนตามระเบียบว่าด้วยการวัดผล
8. ส่งเสริมและนำเทคนิคใหม่มาใช้ในการดำเนินงานวิชาการของสถานศึกษา
9. อำนวยความสะดวกในด้านต่าง ๆ เช่น จัดสรรงบประมาณด้วยความเหมาะสม
10. ให้คำแนะนำปรึกษาในการดำเนินงานวิชาการทุกด้าน
11. จัดให้มีการประเมินผลงานวิชาการทุกระยะ เมื่อพบปัญหาต้องดำเนินการแก้ไข

ปัจจุบันสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ได้กำหนดบทบาทหน้าที่ ผู้บริหารสถานศึกษาไว้เป็น 8 ข้อ ดังนี้ (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. 2545 : 15)

1. การวิเคราะห์นโยบายและการสังเคราะห์งาน
 - 1.1 การวิเคราะห์นโยบายสู่การปฏิบัติงานในสถานศึกษา
 - 1.2 กำหนดวิธีการและการควบคุมการปฏิบัติงาน การสั่งการ การประสานงานและ ติดตามประเมินผลการปฏิบัติงานของทุกหน่วยงานในสถานศึกษา
2. การบริหารงานในสถานศึกษา
 - 2.1 บริหารสถานศึกษาตามระเบียบ ข้อบังคับ คำสั่งของกรม กระทรวง รัฐมนตรีที่ เกี่ยวข้อง และรัฐบาล

2.2 บริหารบุคลากรในสถานศึกษา

3. การกำกับดูแลในสถานศึกษา

3.1 กำกับดูแลการจัดการศึกษาในสถานศึกษา

3.2 กำกับดูแลการจัดการเรียนการสอน ให้เป็นไปตามหลักสูตรและได้มาตรฐาน

3.3 กำกับดูแลนักเรียนให้ประพฤติปฏิบัติตามระเบียบข้อบังคับที่กำหนด

3.4 กำกับดูแลจัดทำแผนปฏิบัติการ แผนกลยุทธ์ของสถานศึกษา

3.5 กำกับดูแลการบริหารงบประมาณ และการใช้ทรัพยากรให้เกิดประโยชน์สูงสุด

รักษาผลประโยชน์ของทางราชการ

4. การเป็นผู้นำ

4.1 เป็นผู้นำในการพัฒนาสถานศึกษา

4.2 เป็นผู้นำเสริมสร้างมนุษยสัมพันธ์กับบุคคลทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา

4.3 เป็นผู้นำในการสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนและสถานศึกษา

5. การส่งเสริมสนับสนุน

5.1 ส่งเสริมสนับสนุนการจัดการศึกษา ก้นครัว และวิจัย

5.2 ส่งเสริมสนับสนุนการนำเทคโนโลยีและนวัตกรรมมาใช้ในการพัฒนาการเรียน

5.3 ส่งเสริมสนับสนุนกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างและพัฒนาคุณธรรม ค่านิยมและ

คุณลักษณะอันพึงประสงค์ของสังคม

5.4 ส่งเสริมสนับสนุนการจัดสวัสดิการแก่บุคลากรในสถานศึกษา

5.5 ส่งเสริมสนับสนุนการพัฒนามูลฐานในสถานศึกษา

6. การรายงานผลการปฏิบัติงานประจำปีต่อกรมต้นสังกัด หน่วยงานที่เกี่ยวข้องและเปิดเผยต่อสาธารณชน

7. เสนอแนะข้อคิดเห็นในการปรับปรุงพัฒนางาน ระเบียบ และข้อปฏิบัติต่อกรมต้นสังกัด

8. ปฏิบัติงานอื่นตามที่ได้รับมอบหมาย

สรุปได้ว่าบทบาทการเป็นผู้บริหาร หมายถึง พฤติกรรมของผู้บริหารในการเป็นผู้ประสานงานช่วยให้งานของบุคลากรทุกคนดำเนินไปด้วยดี เป็นผู้มอบนโยบายและกำหนดวัตถุประสงค์ของกลุ่มให้มีการปฏิบัติโดยครบถ้วนถูกต้อง กำกับดูแลการจัดการเรียนการสอน ดูแลนักเรียนให้ประพฤติปฏิบัติตามระเบียบ จัดทำแผนของสถานศึกษา บริหารงบประมาณใช้ทรัพยากรให้เกิดประโยชน์สูงสุด มอบอำนาจและความรับผิดชอบให้ผู้อื่นร่วมกันปฏิบัติ สื่อสาร

โดยเอกสารและวาจาให้งานบรรลุผล จัดบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมให้เกิดประโยชน์กับการเรียนการสอน นำผลงานการวิจัยมาพัฒนาความรู้และแก้ปัญหา ใช้กระบวนการกลุ่มจูงใจคน ยกย่องชมเชยให้ขวัญกำลังใจแก่ผู้ได้บังคับบัญชา

2. แนวคิดเกี่ยวกับมาตรฐานโรงเรียน

ความเปลี่ยนแปลงที่เป็นไปอย่างรวดเร็วอันเนื่องมาจากความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยี ส่งผลกระทบโดยตรงต่อวิถีการดำรงชีวิตของคนทั้งไป การแข่งขันเพื่อความอยู่รอดของประเทศต่าง ๆ มีอัตราสูงขึ้นทุกขณะ ความสำเร็จของการพัฒนาประเทศจึงมิได้ขึ้นอยู่กับระบบทุน หรือทรัพยากรอีกต่อไป แต่ขึ้นอยู่กับศักยภาพและคุณภาพของคนเป็นสำคัญ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติระยะที่ 8 (พ.ศ. 2540 – 2544) จึงแสดงจุดเน้นให้ “คนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา” การศึกษาจึงมีบทบาทสำคัญที่จะต้องพัฒนาคนให้มีคุณภาพ เพื่อเป็นพลังการพัฒนาของประเทศในอนาคต

ระบบของการควบคุมคุณภาพ(Quality Control – Q.C.) และระบบการจัดการคุณภาพทั้งองค์กร(Total Quality Management – TQM) ใช้ในการปรับปรุงผลผลิตให้มีมาตรฐาน ในปัจจุบันได้นำแนวคิดเรื่องการพัฒนามาตรฐานระบบคุณภาพและการประกันคุณภาพมีอิทธิพลสูงต่อการพัฒนาทั้งอุตสาหกรรมและการศึกษา องค์กรมาตรฐานระหว่างประเทศ ISO (The International Organization for Standardization) ได้เกิดการรวมตัวกันระหว่างอุตสาหกรรมนานาประเทศ จุดประสงค์ขององค์กรคือ การพัฒนามาตรฐานอุตสาหกรรม ซึ่งมีการกำหนดมาตรฐานของระบบคุณภาพไว้หลายด้าน (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. 2541 : 1)

โรงเรียนในประเทศไทยได้นำเอา ISO 9002 และ ISO 14001 มาใช้รับรองมาตรฐานโรงเรียน โดยใช้ ISO 9002 กับระบบบริหารจัดการของโรงเรียน เพื่อจัดระบบระเบียบการทำงานของครู – บุคลากร และระบบเอกสาร ส่วน ISO 14001 ใช้รับรองการจัดการสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรของโรงเรียน การลดมลพิษ เช่น การมีระบบการบำบัดน้ำเสีย ความร่มรื่น ความสะอาด โดยโรงเรียนที่ทำส่วนใหญ่ต้องขอการรับรองจากบริษัทต่างชาติ และต้องใช้เวลา ใช้งบประมาณไม่ต่ำกว่า 5 แสนบาทในการดำเนินการ

2.1 มาตรฐานโรงเรียน

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ได้กำหนดมาตรฐานโรงเรียน ประถมศึกษา พ.ศ. 2541 โดยมีกรอบความคิดในการจัดทำมาตรฐานโรงเรียน คือ ยึดองค์ประกอบ ด้านผลผลิตและกระบวนการของระบบการจัดการศึกษา เลือกสรรตัวแปรด้านผลผลิตเป็นเป้าหมาย การศึกษาแล้วพิจารณาเลือกสรรตัวแปรด้านกระบวนการที่สามารถนำไปสู่คุณภาพนักเรียนที่ตั้งไว้ โครงสร้างมาตรฐานโรงเรียนประกอบด้วยมาตรฐาน 3 กลุ่มคือ มาตรฐานคุณภาพนักเรียน มาตรฐาน การเรียนการสอน และมาตรฐานการบริหารโรงเรียน โดยมีตัวบ่งชี้เป็นตัวแปรบอกสภาพหรือ คุณสมบัติในแต่ละมาตรฐานกำหนดเป็นระดับคุณภาพการพัฒนา 3 ระดับ (1,2,3) และดำเนินการ ตามกระบวนการพัฒนาโรงเรียน(สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ,2541:45)

หน่วยงานทางการศึกษาแต่ละระดับกำหนดมาตรฐานการศึกษา เพื่อใช้เป็นเครื่องมือ ในการประกันคุณภาพการศึกษา ดังนี้

2.1.1 มาตรฐานการศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อการประกันคุณภาพภายนอกตามมติคณะรัฐมนตรี ซึ่งสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติเป็นผู้นำเสนอ

2.1.2 มาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อกำหนดคุณลักษณะ คุณภาพที่พึงประสงค์ ของผู้จบหลักสูตรที่กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการกำลังดำเนินการจัดทำ

2.1.3 มาตรฐานโรงเรียน พ.ศ. 2541 เพื่อประเมินคุณภาพภายในของโรงเรียน สังกัด สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ประกาศใช้ในปีการศึกษา 2541

2.1.4 หลักการประกันคุณภาพการศึกษา

มาตรฐานการศึกษาที่ใช้เป็นเครื่องมือในการประกันคุณภาพ มีรายละเอียด ดังนี้

2.1.1 มาตรฐานการศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ได้พัฒนาการศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อใช้เป็นกรอบประเมินคุณภาพภายนอก และเป็นแนวทางให้หน่วยงานและสถานศึกษา มุ่งพัฒนาการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพตามมาตรฐานที่ได้รับไว้ มาตรฐานการศึกษานี้ประกอบด้วยมาตรฐาน 3 ด้านคือ

2.1.1.1 มาตรฐานการศึกษาด้านผู้เรียน

2.1.1.2 มาตรฐานการศึกษาด้านกระบวนการ

2.1.1.3 มาตรฐานการศึกษาด้านปัจจัย

2.1.1.1 มาตรฐานการศึกษาด้านผู้เรียน

ประกอบด้วย 12 มาตรฐาน 38 ตัวบ่งชี้ เน้นการพัฒนาด้านร่างกาย จิตใจ สติ ปัญญาอารมณ์ และสังคม โดยมุ่งให้ผู้เรียนเป็นคนดี มีความสามารถตามศักยภาพ และมีความสุข
มาตรฐานที่ 1 ผู้เรียนมีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์
ตัวบ่งชี้

1. มีวินัย มีความรับผิดชอบ และปฏิบัติตามระเบียบและหลักธรรมเบื้องต้นของแต่ละศาสนา

2. ซื่อสัตย์สุจริต(และมีจรรยาบรรณในวิชาชีพ สำหรับระดับอาชีวศึกษา)

3. มีความเมตตา กรุณา เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ และเสียสละเพื่อส่วนรวม

4. ประหยัด (ใช้สิ่งของและทรัพย์สินทั้งของตนเองและส่วนรวมอย่างประหยัด)

มาตรฐานที่ 2 ผู้เรียนเป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัว ชุมชน สังคมและปฏิบัติตามตามระบอบประชาธิปไตย
ตัวบ่งชี้

1. เคารพและรับฟังคำแนะนำของพ่อแม่ ญาติ และผู้ใหญ่

2. รักษาสิทธิและเสรีภาพของตนเองและเคารพในสิทธิเสรีภาพของผู้อื่น

3. มีความรู้และปฏิบัติตามกฎหมาย ไม่เป็นปัญหาของสังคมและอยู่ในสังคมอย่างมีความสุข

4. ร่วมกิจกรรมในการพัฒนาสถานศึกษาและท้องถิ่น

5. รู้จักใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์

มาตรฐานที่ 3 ผู้เรียนมีจิตสำนึกที่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมอนุรักษ์และพัฒนาสิ่งแวดล้อม
ตัวบ่งชี้

1. รู้คุณค่าของสิ่งแวดล้อมและตระหนักถึงผลกระทบต่อตนเองและสังคมที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงของสิ่งแวดล้อม

2. ปฏิบัติตนให้เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม และมีส่วนอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

3. ใช้ทรัพยากรอย่างประหยัดและคุ้มค่า

มาตรฐานที่ 4 ผู้เรียนมีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ มีวิจารณญาณ มีความคิดสร้างสรรค์ คิดไตร่ตรองและมีวิสัยทัศน์
ตัวบ่งชี้

1. สามารถจำแนกประเภทข้อมูล เปรียบเทียบและมีความคิดรวบยอด
2. สามารถประเมินค่าความน่าเชื่อถือของข้อมูล รู้จักพิจารณาข้อดีข้อเสีย ความถูกต้อง – ผิด ระบุสาเหตุ – ผล ค้นหาคำตอบ เลือกวิธีและมีปฏิภาณในการแก้ปัญหาและตัดสินใจได้อย่าง สันติและมีความถูกต้องเหมาะสม

3. มีความคิดริเริ่ม มีจินตนาการ สามารถคาดการณ์และกำหนดเป้าหมายได้

มาตรฐานที่ 5 ผู้เรียนมีความรู้และทักษะที่จำเป็นตามหลักสูตร
ตัวบ่งชี้

1. มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในกลุ่มประสบการณ์/กลุ่มวิชา/หมวดวิชาที่สำคัญไม่ต่ำกว่าเกณฑ์มาตรฐานขั้นต่ำ (คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ภาษาไทย ภาษาอังกฤษ สังคมศาสตร์ คอมพิวเตอร์ และวิชาเฉพาะสาขาสำหรับอาชีวศึกษา)

2. มีความสามารถในการใช้ภาษาสื่อสาร

มาตรฐานที่ 6 ผู้เรียนมีทักษะในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง รักการเรียนรู้และ พัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง

ตัวบ่งชี้

1. มีความกระตือรือร้น สนใจการเรียนรู้จากแหล่งต่าง ๆ รู้จักตั้งคำถาม เพื่อหาเหตุผล

2. รักการอ่าน สามารถใช้ห้องสมุด แหล่งความรู้สื่อต่าง ๆ ทั้งในและ นอกสถานศึกษา

3. สามารถสรุปประเด็นจากการเรียนรู้และประสบการณ์ได้อย่างถูกต้องด้วยตัวเอง

มาตรฐานที่ 7 ผู้เรียนเห็นคุณค่าและภูมิใจในภูมิปัญญาไทย ศิลปะและวัฒนธรรมที่ดี งามของไทย

ตัวบ่งชี้

1. รู้จักท้องถิ่น รักและร่วมพัฒนาท้องถิ่นของตนเอง

2. มีความรู้ ความเข้าใจภูมิปัญญาไทย โดยเฉพาะภูมิปัญญาของท้องถิ่นและ นำมาใช้ได้

3. ชื่นชมและสืบสานศิลปะ วัฒนธรรม และประเพณีที่ดีงามของท้องถิ่น และของไทย

มาตรฐานที่ 8 ผู้เรียนรู้จักตนเอง พึ่งตนเองได้ มีบุคลิกภาพที่ดี

ตัวบ่งชี้

1. รู้ถึงความถนัด ความสามารถ ความสนใจ ข้อดี ข้อด้อยของตนเอง และพยายามปรับปรุงตนเอง

2. เป็นตัวของตัวเอง มีความมั่นใจ กล้าแสดงออกอย่างเหมาะสม และให้เกียรติผู้อื่น
3. รู้กาละเทศะในการใช้คำพูด กิริยามารยาท และการแต่งกาย
4. สามารถกำหนดเป้าหมายแนวทาง คัดสนใจและแก้ปัญหาของตนเองได้

มาตรฐานที่ 9 ผู้เรียนมีทักษะในการทำงาน รักการทำงาน สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ และมีเจตคติที่ดีต่ออาชีพสุจริต

ตัวบ่งชี้

1. สามารถทำงานตามลำดับขั้นตอนและผลงานมีประสิทธิภาพ
2. ขยัน อดทน สะท้อนรอบคอบในการทำงาน พัฒนางาน สามารถทำงานอย่างมีความสุข และภูมิใจในผลงานของตนเอง
3. สามารถทำงานเป็นทีม (ช่วยเหลือผู้อื่น ไม่เอาเปรียบ ให้ความร่วมมือ ขอมรับฟังความคิดเห็นและความสามารถของผู้อื่น ร่วมรับผิดชอบผลงานของกลุ่ม)

4. มีเจตคติที่ดีต่ออาชีพสุจริต

มาตรฐานที่ 10 ผู้เรียนมีสุขนิสัย สุขภาพกาย และสุขภาพจิตที่ดี

ตัวบ่งชี้

1. มีน้ำหนัก ส่วนสูง ตามเกณฑ์มาตรฐาน
2. มีสมรรถภาพทางกาย ตามเกณฑ์มาตรฐาน
3. ร่างกายแข็งแรง มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีกับครู เพื่อน และบุคคลทั่วไป
4. รู้จักดูแลสุขภาพและป้องกันตัวเองไม่ให้เกิดอุบัติเหตุ

มาตรฐานที่ 11 ผู้เรียนปลอดภัยจากสิ่งเสพติดให้โทษและสิ่งมอมเมา

ตัวบ่งชี้

1. มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับโทษของสิ่งเสพติดและสิ่งมอมเมา
2. ไม่เสพสิ่งเสพติดและปลอดภัยจากสิ่งมอมเมา และไม่แสวงหาผลประโยชน์

มาตรฐานที่ 12 ผู้เรียนมีสุนทรียภาพและลักษณะนิสัยด้านศิลปะ ดนตรี และกีฬา

ตัวบ่งชี้

1. มีความชื่นชมและร่วมกิจกรรมด้านศิลปะ ดนตรี และกีฬา

2.1.1.2 มาตรฐานการศึกษาด้านกระบวนการ

ประกอบด้วย 6 มาตรฐาน 29 ตัวบ่งชี้ เน้นในด้านกระบวนการ

มาตรฐานที่ 13 สถานศึกษามีการจัดองค์กร/โครงสร้างและการบริหารงานอย่างเป็นระบบ
ครบวงจร ให้บรรลุเป้าหมายการศึกษา

ตัวบ่งชี้

1. มีการจัดองค์กร/โครงสร้างการบริหารชัดเจน
2. มีปรัชญา แผนพัฒนา/ธรรมนูญสถานศึกษา แผนการดำเนินงานของสถานศึกษาและตัวชี้วัดความสำเร็จ

3. มีการปฏิบัติตามแผน

4. ส่งเสริมการทำงานเป็นทีม

5. มีการนิเทศ ติดตาม ประเมินผล เปรียบเทียบกับเป้าหมายอย่างต่อเนื่อง

6. มีระบบข้อมูลสารสนเทศครบถ้วน ถูกต้อง ตรงกับความต้องการและทันต่อการใช้งาน

7. มีการบันทึกและรายงานผลการประเมิน

8. มีการนำข้อมูลและผลการประเมินไปใช้ในการตัดสินใจและปรับปรุงงาน

มาตรฐานที่ 14 สถานศึกษาส่งเสริมความสัมพันธ์และความร่วมมือระหว่างสถานศึกษา
และชุมชนในการพัฒนาการศึกษา

ตัวบ่งชี้

1. ผู้บริหารและครูสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับชุมชนในการร่วมกันจัดการศึกษา
2. มีการประชาสัมพันธ์เพื่อสร้างความเข้าใจให้บุคลากรในสถานศึกษา และชุมชนเห็น
ความสำคัญในการจัดการศึกษาร่วมกัน

3. มีการประชาสัมพันธ์กิจกรรมของสถานศึกษาต่อชุมชนอย่างสม่ำเสมอ

4. ผู้ปกครองและชุมชนเข้ามามีบทบาทในการพัฒนาการศึกษา

มาตรฐานที่ 15 สถานศึกษามีการจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ส่งเสริมสุขภาพ
อนามัยและความปลอดภัยของผู้เรียน

ตัวบ่งชี้

1. จัดสภาพแวดล้อมที่สะอาด เป็นระเบียบ ปลอดภัย
2. จัดระบบป้องกันให้สถานศึกษาปลอดสารพิษ สิ่งเสพติด อาชญากรรม และอบายมุข
3. จัดระบบสาธารณสุขปกติที่ดี
4. จัดสิ่งอำนวยความสะดวกให้ครู และบุคลากรอย่างเพียงพอ และจัดสภาพแวดล้อมให้
เอื้อต่อการเรียนรู้

มาตรฐานที่ 16 สถานศึกษาส่งเสริมและพัฒนาบุคลากร/ครู ตามความจำเป็นและเหมาะสมอย่างสม่ำเสมอ

ตัวบ่งชี้

1. จัดครูเข้าสอนตรงตามสาขาวิชา หรือความถนัด หรือความรู้ความสามารถ
2. ครูได้รับการพัฒนาเกี่ยวกับเรื่องที่สอนหรือปฏิบัติงานอย่างต่อเนื่อง และสอดคล้องกับสภาพการเปลี่ยนแปลง

มาตรฐานที่ 17 สถานศึกษามีการจัดการเรียนการสอนสอดคล้องกับหลักสูตรความต้องการของผู้เรียนและท้องถิ่น

ตัวบ่งชี้

1. มีการพัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับสภาพและความต้องการของท้องถิ่น โดยให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม
2. มีการจัดแนวการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับหลักสูตรความต้องการของผู้เรียน/ท้องถิ่น และการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม ให้สามารถเชื่อมโยงแก้ปัญหาท้องถิ่นได้ และนำไปปฏิบัติได้จริง

มาตรฐานที่ 18 สถานศึกษาจัดกิจกรรมและการเรียนการสอนโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

ตัวบ่งชี้

1. มีการจัดกิจกรรมและการเรียนการสอนอย่างหลากหลาย เหมาะสมกับธรรมชาติของผู้เรียน
2. มีการจัดกิจกรรมและการเรียนการสอนที่กระตุ้นให้ผู้เรียนรู้จักคิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ และคิดสร้างสรรค์
3. มีการจัดกิจกรรมและการเรียนการสอน ที่กระตุ้นให้ผู้เรียนรู้จักคิดศึกษาหาความรู้ แสวงหาคำตอบและสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง
4. มีการนำภูมิปัญญาท้องถิ่น เทคโนโลยี และสื่อที่เหมาะสมมาประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอน
5. มีการจัดกิจกรรมเพื่อฝึกและส่งเสริมคุณธรรม และจริยธรรมของผู้เรียน
6. มีการจัดกิจกรรมและการเรียนการสอน ให้ผู้เรียนได้รับการพัฒนาสุนทรียภาพอย่างครบถ้วน ทั้งด้านดนตรี ศิลปะ และกีฬา
7. ส่งเสริมความเป็นประชาธิปไตย การทำงานร่วมกับผู้อื่นและความรับผิดชอบ

ต่อกลุ่มร่วมกัน

8. มีการประเมินพัฒนาการของผู้เรียนด้วยวิธีการที่หลากหลายและต่อเนื่อง
9. มีการจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนรักสถานศึกษาของตน และกระตือรือร้น

ในการไปเรียน

2.1.1.3 มาตรฐานการศึกษาด้านปัจจัย

ประกอบด้วย 9 มาตรฐาน 24 ตัวบ่งชี้ เป็นการกำหนดคุณลักษณะ หรือสภาพ
ความพร้อมของผู้บริหาร ครู หลักสูตร อาคารสถานที่ และชุมชน

มาตรฐานที่ 19 ผู้บริหารมีคุณธรรม จริยธรรม เป็นอย่างดี
ตัวบ่งชี้

1. ผู้บริหารอุทิศตนให้กับการปฏิบัติงานในสถานศึกษาอย่างต่อเนื่อง
2. ผู้บริหารมีเมตตา กรุณา มีความรับผิดชอบ ยุติธรรม ซื่อสัตย์
3. ผู้บริหารมีการครองตนที่ดี ไม่มีหนี้สินฉ้อฉล ไม่เกี่ยวข้องกับอบายมุข

สังเกต

มาตรฐานที่ 20 ผู้บริหารมีภาวะผู้นำและมีความสามารถในการบริหารจัดการ
ตัวบ่งชี้

1. ผู้บริหารมีวิสัยทัศน์ในการจัดการศึกษาให้ทันกับการเปลี่ยนแปลง
2. ผู้บริหารมีความเป็นผู้นำ มีมนุษยสัมพันธ์และเป็นที่ยอมรับของผู้ที่เกี่ยวข้อง
3. ผู้บริหารมีความเป็นประชาธิปไตย

มาตรฐานที่ 21 ครูมีวิญญานความเป็นครู มีคุณธรรม จริยธรรม
ตัวบ่งชี้

1. ครูมีความเอื้ออาทร เข้าใจและเอาใจใส่ผู้เรียนทุกคนอย่างสม่ำเสมอและ
เท่าเทียมกัน

2. ครูมีมนุษยสัมพันธ์ ควบคุมอารมณ์ได้ และรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น
3. ครูมีความรับผิดชอบ ซื่อสัตย์ ตรงต่อเวลา อุทิศตนให้กับการพัฒนาผู้เรียน
4. ครูวางตนเหมาะสม เป็นแบบอย่างที่ดีในเรื่องความประพฤติ บุคลิกภาพ
5. ครูมีทัศนคติที่ดีต่ออาชีพครู

มาตรฐานที่ 22 ครูมีความสามารถในการจัดการเรียนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพ
และเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

ตัวบ่งชี้

1. ครูรู้เป้าหมายของหลักสูตรและเป้าหมายการจัดการศึกษา
2. ครูมีความสามารถในการพัฒนาหลักสูตรจัดทำแผน และกระบวนการเรียน

การสอน

ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

3. ครูมีความรู้ความสามารถในการประเมินผลการเรียนการสอน และการนำผลการประเมินมาใช้พัฒนาคุณภาพ

มาตรฐานที่ 23 ครูมีความสามารถในการแสวงหาความรู้ คิดวิเคราะห์ และสร้างองค์ความรู้เพื่อพัฒนาการเรียนการสอน

ตัวบ่งชี้

1. ครูมีนิสัยรักการแสวงหาความรู้และข่าวสารข้อมูลจากแหล่งต่าง ๆ เพื่อนำมาพัฒนาการเรียนการสอน
 2. ครูมีความสามารถในการศึกษา วิจัย เพื่อพัฒนากระบวนการเรียนการสอน
 3. ครูมีความสามารถในการวิเคราะห์ปัญหา และแก้ไขสถานการณ์ได้
- มาตรฐานที่ 24 ครูมีวุฒิ/ความรู้ ความสามารถตรงกับงานที่รับผิดชอบและมีครูเพียง

พอ

ตัวบ่งชี้

1. ครูมีความถนัด/ความเชี่ยวชาญตรงกับงานที่ปฏิบัติ
2. มีครูตามเกณฑ์

มาตรฐานที่ 25 สถานศึกษามีหลักสูตรที่เหมาะสมกับผู้เรียนและท้องถิ่นมีสื่อการเรียนการสอนที่เอื้อต่อการเรียนรู้

ตัวบ่งชี้

1. มีหลักสูตรและเนื้อหาสาระของหลักสูตรที่เหมาะสม สอดคล้องกับเป้าหมายการศึกษา และความต้องการของผู้เรียนและท้องถิ่น

2. มีสื่อการเรียนการสอนที่เหมาะสมและเอื้อต่อการเรียนรู้

มาตรฐานที่ 26 สถานศึกษามีอาคาร สถานที่ และสิ่งอำนวยความสะดวกตามเกณฑ์

ตัวบ่งชี้

1. มีอาคาร สถานที่ และสิ่งอำนวยความสะดวกตามเกณฑ์

มาตรฐานที่ 27 ชุมชน/ผู้ปกครองมีศักยภาพในการสนับสนุน การจัดการศึกษาและ

การพัฒนาการศึกษา

ตัวบ่งชี้

1. ผู้ปกครองมีความรัก ความเข้าใจ เอาใจใส่ในการอบรมสั่งสอนบุตรหลานและเป็นแบบอย่างที่ดี
2. ชุมชน/ผู้ปกครองเห็นความสำคัญของการศึกษาและมีความรู้สึกเป็นเจ้าของสถานศึกษา

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน นำมาตรฐานการศึกษาเสนอคณะรัฐมนตรีเพื่อพิจารณาในคราวประชุมเมื่อวันที่ 4 มกราคม 2543 คณะรัฐมนตรีอนุมัติในหลักการให้ใช้ทั้ง 27 มาตรฐานเพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานและเห็นชอบมาตรฐานเพื่อการประเมินคุณภาพในรอบแรก 10 มาตรฐานและให้กระทรวงศึกษาธิการปรึกษารัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการที่เกี่ยวข้องในการปฏิบัติ ซึ่งกระทรวงศึกษาธิการได้ขอเพิ่มมาตรฐานการศึกษา เพื่อการประเมินคุณภาพในรอบแรกอีก 4 มาตรฐาน และนำเสนอให้คณะรัฐมนตรีทราบในคราวประชุมเมื่อวันที่ 25 มกราคม 2543 ดังนั้นจึงใช้มาตรฐานเพื่อการประเมินคุณภาพภายนอกรอบแรก 14 มาตรฐาน ดังนี้

1. มาตรฐานที่ 1 ผู้เรียนมีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์
2. มาตรฐานที่ 4 ผู้เรียนมีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ คิดไตร่ตรองและมีวิสัยทัศน์
3. มาตรฐานที่ 5 ผู้เรียนมีความรู้และทักษะที่จำเป็นตามหลักสูตร
4. มาตรฐานที่ 6 ผู้เรียนมีทักษะในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง รักการเรียนรู้และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง
5. มาตรฐานที่ 9 ผู้เรียนมีทักษะในการทำงาน รักการทำงาน สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้และมีเจตคติที่ดีต่ออาชีพสุจริต
6. มาตรฐานที่ 10 ผู้เรียนมีสุขนิสัย สุขภาพกายและสุขภาพจิตที่ดี
7. มาตรฐานที่ 12 ผู้เรียนมีสุนทรียภาพและลักษณะนิสัยด้านศิลปะ ดนตรีและกีฬา
8. มาตรฐานที่ 13 สถานศึกษามีการจัดองค์กร/โครงสร้าง และการบริหารงานอย่างเป็นระบบครบวงจรให้บรรลุเป้าหมายการศึกษา
9. มาตรฐานที่ 14 สถานศึกษาส่งเสริมความสัมพันธ์และความร่วมมือกับชุมชนในการพัฒนาการศึกษา

10. มาตรฐานที่ 18 สถานศึกษาดำเนินกิจกรรมและการเรียนการสอน โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ
11. มาตรฐานที่ 20 ผู้บริหารมีภาวะผู้นำและมีความสามารถในการบริหารจัดการ
12. มาตรฐานที่ 22 ครูมีความสามารถในการจัดการเรียนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพและเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ
13. มาตรฐานที่ 24 ครูมีวุฒิ/ความรู้ และความสามารถตรงกับงานที่ได้รับผิดชอบ และมีครูเพียงพอ
14. มาตรฐานที่ 25 สถานศึกษามีหลักสูตรที่เหมาะสมกับผู้เรียน และท้องถิ่น มีสื่อการเรียนการสอนที่เอื้อต่อการเรียนรู้

มาตรฐานการศึกษา ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานที่สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติจัดทำขึ้นเป็นมาตรฐานที่ใช้เพื่อการประเมินคุณภาพภายนอก และเป็นแม่บทในการปรับขยายขอบเขตมาตรฐานของหน่วยงานระดับกรม ระดับเขตพื้นที่การศึกษา และระดับโรงเรียน รวมทั้งมาตรฐานอื่น ๆ เช่น มาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นต้น ซึ่งมาตรฐานเหล่านี้จะเป็นมาตรฐานหลักในการประกันคุณภาพภายใน ที่สอดคล้องกับการประกันคุณภาพภายนอก เพื่อให้การประกันคุณภาพภายในเป็นการเตรียมให้สถานศึกษาพร้อมที่จะรับการประเมินจากองค์กรมหาชน ซึ่งเป็นหน่วยงานอิสระที่รับผิดชอบการประเมินคุณภาพภายนอก

2.1.2 มาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน

เพื่อกำหนดคุณลักษณะคุณภาพที่พึงประสงค์ของผู้จบหลักสูตรที่กรมวิชาการกำลังดำเนินการจัดทำเพื่อเสนอกระทรวงศึกษาธิการ พิจารณาประกาศใช้ตามมาตรา 31 และมาตรา 34 แห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 กรมวิชาการได้ร่างหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานเสนอคณะอนุกรรมการพัฒนาหลักสูตรและการบริหารหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในคราวประชุมครั้งที่ 4/2543 เมื่อวันที่ 22 พฤษภาคม 2543 ซึ่งกล่าวถึงการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นข้อกำหนดเกี่ยวกับคุณลักษณะคุณภาพที่พึงประสงค์ของผู้จบหลักสูตร และกำหนดตัวบ่งชี้ความสำเร็จของแต่ละมาตรฐานเป็นหลักเช่นเดียวกันทุกช่วงชั้น ดังนี้

มาตรฐานที่ 1 มีคุณธรรม จริยธรรม และมุ่งมั่นในความดี
ตัวบ่งชี้

1. ซื่อสัตย์
2. วินัย
3. ความรับผิดชอบ

4. เสียดละ

5. ประหยัดคอออม

6. ขันอดทน

มาตรฐานที่ 2 ปฏิบัติตามหลักธรรมของศาสนาที่ตนนับถือ
ตัวบ่งชี้

1. รู้ เข้าใจหลักธรรมของศาสนาที่ตนนับถือ
2. ปฏิบัติตนตามหลักธรรมของศาสนา
3. ร่วมกิจกรรมทางศาสนา
4. ไม่ลบหลู่และรับรู้ศาสนาอื่น

มาตรฐานที่ 3 มีสุขภาพและบุคลิกภาพดี
ตัวบ่งชี้

1. รับประทานอาหารที่มีประโยชน์
2. ออกกำลังกาย
3. หลีกเลี่ยงโรค อุบัติภัย สารเสพติด และอบายมุข
4. กิริยาท่าทางเหมาะสม
5. แสดงออกทางอารมณ์ที่เหมาะสม
6. มีสมรรถภาพทางกายที่ดี

มาตรฐานที่ 4 มีสุนทรียภาพ
ตัวบ่งชี้

1. ความงามของสิ่งที่อยู่รอบตัว
2. แสดงออกทางความรู้สึกเกี่ยวกับความงาม
3. ฟังพอใจ ชื่นชม เห็นคุณค่าในความงาม

มาตรฐานที่ 5 เห็นคุณค่าในตนเองและพึ่งตนเอง
ตัวบ่งชี้

1. รู้จักและเข้าใจตนเอง
2. ช่วยเหลือตนเองได้ ปรับตัว และควบคุมตนเองได้

มาตรฐานที่ 6 มีความสามารถในการคิดรู้จักใช้ความคิดอย่างมีวิจารณญาณ ในการ
พิจารณาข้อมูล ตัดสินใจแก้ปัญหาต่าง ๆ ในการศึกษาเล่าเรียนและในชีวิตประจำวันรู้จักคิดริเริ่ม
สร้างสรรค์ มีวิสัยทัศน์และรู้จักใช้ความคิดในการพัฒนาตนเองและคุณภาพชีวิต

ตัวบ่งชี้

1. จำแนก หาความสัมพันธ์ของข้อมูล
2. เชื่อมโยงความคิดเห็นกับประสบการณ์ใหม่
3. วิเคราะห์ความเหมาะสมของความคิดและปรับเปลี่ยนความคิด
4. ขยาย สร้างแนวคิดใหม่

มาตรฐานที่ 7 มีทักษะการสื่อสารและใช้เทคโนโลยีในการสื่อสารได้อย่างเหมาะสม

ตัวบ่งชี้

1. รับรู้ความต้องการ ความรู้สึก และความคิดของผู้อื่นได้อย่างถูกต้อง
2. แสดงความคิด ความต้องการ ความรู้สึก และความคิดของตนอย่างถูกต้อง

เหมาะสม

3. ใช้เทคโนโลยีในการสื่อสารได้อย่างเหมาะสม

มาตรฐานที่ 8 มีทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล

ตัวบ่งชี้

1. ขอมรับการเปลี่ยนแปลงปรับเปลี่ยนและควบคุมตนเองในสถานการณ์ที่เกี่ยวข้อง

กับบุคคล

2. เคารพต่อรองได้อย่างเหมาะสม
3. ให้ความร่วมมือ ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน

มาตรฐานที่ 9 มีความรู้และทักษะตามสาระการเรียนรู้

ตัวบ่งชี้

1. มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้านความรู้ตามสาระการเรียนรู้
2. มีการคิด/ปฏิบัติที่ถูกต้อง รวดเร็ว คล่องแคล่ว ประสานสัมพันธ์ตามสาระ

การเรียนรู้

มาตรฐานที่ 10 รักการเรียนรู้และรู้วิธีการเรียน

ตัวบ่งชี้

1. สนใจการเรียนรู้
2. สนุกกับการเรียนรู้
3. เห็นประโยชน์ของการเรียนรู้
4. เรียนรู้จากการเห็น การฟัง และการสัมผัส
5. มีแนวทางในการจัดการเรียนรู้ของตนเอง

ตัวบ่งชี้

1. จำแนก หาความสัมพันธ์ของข้อมูล
2. เชื่อมโยงความคิดเห็นกับประสบการณ์ใหม่
3. วิเคราะห์ความเหมาะสมของความคิดและปรับเปลี่ยนความคิด
4. ขยาย สร้างแนวคิดใหม่

มาตรฐานที่ 7 มีทักษะการสื่อสารและใช้เทคโนโลยีในการสื่อสารได้อย่างเหมาะสม

ตัวบ่งชี้

1. รับรู้ความต้องการ ความรู้สึก และความคิดของผู้อื่นได้อย่างถูกต้อง
2. แสดงความคิด ความต้องการ ความรู้สึก และความคิดของตนเองอย่างถูกต้อง

เหมาะสม

3. ใช้เทคโนโลยีในการสื่อสารได้อย่างเหมาะสม

มาตรฐานที่ 8 มีทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล

ตัวบ่งชี้

1. ขอมรับการเปลี่ยนแปลงปรับเปลี่ยนและควบคุมตนเองในสถานการณ์ที่เกี่ยวข้อง

กับบุคคล

2. เจรจาต่อรองได้อย่างเหมาะสม
3. ให้ความร่วมมือ ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน

มาตรฐานที่ 9 มีความรู้และทักษะตามสาระการเรียนรู้

ตัวบ่งชี้

1. มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้านความรู้ตามสาระการเรียนรู้
2. มีการคิด/ปฏิบัติที่ถูกต้อง รวดเร็ว คล่องแคล่ว ประสานสัมพันธ์ตามสาระ

การเรียนรู้

มาตรฐานที่ 10 รักการเรียนรู้และรู้วิธีการเรียน

ตัวบ่งชี้

1. สนใจการเรียนรู้
2. สนุกกับการเรียนรู้
3. เห็นประโยชน์ของการเรียนรู้
4. เรียนรู้จากการเห็น การฟัง และการสัมผัส
5. มีแนวทางในการจัดการเรียนรู้ของตนเอง

6. เรียนรู้จากแหล่งข้อมูล

มาตรฐานที่ 11 มีทักษะการจัดการหาและสามารถใช้และพัฒนาเทคโนโลยี
ตัวบ่งชี้

1. เห็นภาระของงาน
2. วางแผนดำเนินงานสำหรับภาระงาน
3. บริหารจัดการตนเองในการทำงาน

มาตรฐานที่ 12 สามารถทำงาน รักการทำงาน และทำงานร่วมกับผู้อื่นอย่าง

มีความสุข

ตัวบ่งชี้

1. ทำงานตามขั้นตอน
2. ปรับปรุงการทำงาน
3. พพอใจในผลงาน
4. อาสาทำงาน
5. ประณีประนอม
6. ขอมรับซึ่งกันและกัน
7. ชมเชยเพื่อนร่วมงาน
8. ร่วมกันทำงาน

มาตรฐานที่ 13 มีเจตคติที่ดี มีประสบการณ์และทักษะในงานอาชีพสุจริต

ตัวบ่งชี้

1. สนใจในงานอาชีพสุจริต
2. มีประสบการณ์เกี่ยวกับการทำงานที่เป็นพื้นฐานของงานอาชีพสุจริบ
3. ทำงานเป็นกลุ่ม เป็นทีม

มาตรฐานที่ 14 ภูมิใจในท้องถิ่น ประเทศชาติ และความเป็นไทย

ตัวบ่งชี้

1. รับรู้ในภูมิปัญญา ภาษา ศิลปะ วัฒนธรรม ประเพณีของท้องถิ่นและประเทศชาติ
2. สนใจในกิจกรรมเกี่ยวกับการอนุรักษ์ สืบสาน และพัฒนา ภูมิปัญญา ภาษา

ศิลป วัฒนธรรม ประเพณีของท้องถิ่นและประเทศชาติ

3. พพอใจที่ได้นำภูมิปัญญา ศิลปะ วัฒนธรรม ประเพณี มาใช้ในการดำรงชีวิต

4. แสดงออกถึงความรักชาติและนิยมไทย

มาตรฐานที่ 15 มีจิตสำนึกและปฏิบัติตามวิถีทางประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

ตัวบ่งชี้

1. ขอมรับการปกครองระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข
2. ร่วมกิจกรรมที่สนับสนุน ส่งเสริมการปกครองระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข
3. ปฏิบัติตามกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับของครอบครัว โรงเรียนและชุมชน
4. เข้าใจในสิทธิเสรีภาพของตนเอง และเคารพในสิทธิ เสรีภาพของผู้อื่น
5. เคารพ เหตุทศสถาบันชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์

มาตรฐานที่ 16 มีจิตสำนึกในการรักษาประโยชน์ของส่วนรวม

ตัวบ่งชี้

1. ขอมรับในการร่วมทำกิจกรรมของส่วนรวม
 2. แสดงออกถึงความพอใจที่ได้ทำกิจกรรมของส่วนรวม
- มาตรฐานที่ 17 อนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

ตัวบ่งชี้

1. รับรู้ถึงความสำคัญของทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม
2. ใช้ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมที่มีอยู่อย่างประหยัด และถูกวิธี
3. รักษาและหวงแหนทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม

2.1.3 มาตรฐานโรงเรียน พ.ศ. 2541

เพื่อการประเมินคุณภาพภายในของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ได้พัฒนามาตรฐานมาอย่างต่อเนื่อง โดยในปัจจุบัน คณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ได้ให้ความเห็นชอบมาตรฐานโรงเรียน พ.ศ. 2541 ซึ่งโรงเรียนทุกโรงเรียนในสังกัดได้ประเมินตนเองรับทราบจุดเด่น และข้อที่ควรปรับปรุงแก้ไขของตนเองแล้ว เป็นการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาที่เป็นระบบ และนำหน้าก่อนพระราชบัญญัติการศึกษาจะมีผลบังคับใช้ มาตรฐานโรงเรียน พ.ศ. 2541 สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ประกอบด้วย มาตรฐานคุณภาพนักเรียน มาตรฐานด้านกระบวนการ มาตรฐานด้านการบริหารโรงเรียน และ ข้อมูลด้านปัจจัย โดยมีรายละเอียดดังนี้

2.1.3.1 มาตรฐานคุณภาพนักเรียน

คุณภาพนักเรียนตามมาตรฐานใน ระดับก่อนประถมศึกษา ประถมศึกษาและมัธยมศึกษาตอนต้น มีจำนวน 9 มาตรฐาน 20 ตัวบ่งชี้

มาตรฐานที่ 1 นักเรียนมีความรู้พื้นฐานตามระดับการศึกษา

ตัวบ่งชี้ ความรู้พื้นฐานตามหลักสูตรแต่ละระดับการศึกษา

มาตรฐานที่ 2 นักเรียนมีความสามารถในการใช้ภาษาและความสามารถทางคณิตศาสตร์

ตัวบ่งชี้ 1. ความสามารถในการใช้ภาษาเพื่อการสื่อสาร

2. ความสามารถทางคณิตศาสตร์

มาตรฐานที่ 3 นักเรียนมีความสามารถในการคิดและแก้ปัญหา

ตัวบ่งชี้ ความสามารถในการคิดและแก้ปัญหา

มาตรฐานที่ 4 นักเรียนมีความสามารถในการแสวงหาความรู้และมีนิสัยใฝ่เรียนรู้

ตัวบ่งชี้ 1. ความสามารถในการแสวงหาความรู้

2. นิสัยใฝ่เรียนรู้

มาตรฐานที่ 5 นักเรียนมีความสามารถในการปฏิบัติงานในชีวิตประจำวัน/งานอาชีพและสามารถใช้เทคโนโลยีในการดำรงชีวิต

ตัวบ่งชี้ 1. ความสามารถในการปฏิบัติงานในชีวิตประจำวัน/งานอาชีพ

2. ความสามารถใช้เทคโนโลยีในการดำรงชีวิต

มาตรฐานที่ 6 นักเรียนสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้ตามวิถีทางประชาธิปไตย

ตัวบ่งชี้ 1. การเคารพสิทธิส่วนบุคคล ส่วนรวมและกฎระเบียบของสังคม

2. ความร่วมมือร่วมใจประสานประโยชน์เพื่อส่วนรวม

3. การใช้เหตุผลในการแก้ปัญหาร่วมกัน

มาตรฐานที่ 7 นักเรียนมีสุขภาพ สมรรถภาพ ตามเกณฑ์

ตัวบ่งชี้ 1. การมีน้ำหนักส่วนสูง และสมรรถภาพตามเกณฑ์มาตรฐานเด็กไทย

2. การมีสุขนิสัยในการรักษาสุขภาพอนามัยและความปลอดภัย

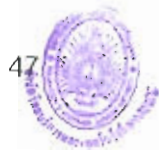
3. การมีสุขภาพจิตดี

มาตรฐานที่ 8 นักเรียนมีคุณธรรม จริยธรรมที่จำเป็นในการดำรงชีวิตอย่างมีความสุข

ตัวบ่งชี้ 1. ความปรารถนาให้ผู้อื่นมีความสุขรู้จักแบ่งปันช่วยเหลือและตอบแทนคุณ

2. ความซื่อตรงต่อหน้าที่และความถูกต้อง

3. การใช้สิ่งของและทรัพย์สินอย่างประหยัดและคุ้มค่า

4. การปฏิบัติหน้าที่ที่รับผิดชอบด้วยความมุ่งมั่น รอบคอบและถูกต้อง
มาตรฐานที่ 9 นักเรียนเห็นคุณค่า อนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ศิลปวัฒนธรรม และภูมิใจใน
ความเป็นไทย

- ตัวบ่งชี้ 1. การเห็นคุณค่า อนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ศิลปวัฒนธรรม
2. ความภูมิใจในความเป็นไทย

2.1.3.2 มาตรฐานด้านกระบวนการ

ตามความเชื่อที่ว่าหากจัดกระบวนการ (Process) ให้ดีแล้ว ตัวผลลัพธ์ (Out put) ที่ได้ก็
ย่อมดีตามไปด้วย ระบบการศึกษาประกอบด้วยกระบวนการหลัก 2 กระบวนการ คือ กระบวน
การเรียนการสอน และกระบวนการบริหารโรงเรียน ดังนั้นมาตรฐานกระบวนการทางด้านการ
ศึกษา จึงจัดแยกเป็นมาตรฐานย่อย 2 มาตรฐาน คือ มาตรฐานการเรียนการสอน และ มาตรฐาน
การบริหาร โดยมีรายละเอียด ดังนี้

มาตรฐานการเรียนการสอน

ประกอบด้วย 10 มาตรฐาน 10 ตัวบ่งชี้ คือ

มาตรฐานที่ 1/ ตัวบ่งชี้ วางแผนการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับหลักสูตร
ความต้องการของนักเรียนและท้องถิ่น

มาตรฐานที่ 2/ ตัวบ่งชี้ การจัดการเรียนการสอนให้นักเรียนได้ฝึกคิด ปฏิบัติจริง
ประเมินปรับปรุงตนเอง

มาตรฐานที่ 3/ ตัวบ่งชี้ จัดการเรียนการสอนให้นักเรียน แสวงหาความรู้ด้วยตนเอง

มาตรฐานที่ 4/ ตัวบ่งชี้ จัดการเรียนการสอนให้นักเรียนเรียนรู้ และทำงานร่วมกัน
โดยเน้นกระบวนการกลุ่ม

มาตรฐานที่ 5/ ตัวบ่งชี้ จัดการเรียนการสอนเชื่อมโยงกับสภาพชุมชน ธรรมชาติและ
สิ่งแวดล้อม

มาตรฐานที่ 6/ ตัวบ่งชี้ จัดการเรียนการสอนโดยปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม
และคุณลักษณะที่ดี

มาตรฐานที่ 7/ ตัวบ่งชี้ จัดสิ่งแวดล้อมและบรรยากาศการเรียนการสอน ส่งเสริมให้นัก
เรียนเรียนรู้อย่างมีความสุข และประสบความสำเร็จ

มาตรฐานที่ 8/ ตัวบ่งชี้ จัดการเรียนการสอนให้นักเรียนได้พัฒนาความรู้ความสามารถ
และความกตัญญูได้ตามศักยภาพโดยเสริมจุดเด่นและแก้ไขจุดด้อยนักเรียนเป็นรายบุคคล

มาตรฐานที่ 9 / ตัวบ่งชี้ จัดการเรียนการสอนโดยใช้สื่ออย่างหลากหลายที่ส่งเสริมการเรียนรู้ของนักเรียน

มาตรฐานที่ 10 / ตัวบ่งชี้ ประเมินนักเรียนครบทุกด้านอย่างค่อเนื่องด้วยเครื่องมือ และวิธีการที่เหมาะสม

2.1.3.3 มาตรฐานการบริหารโรงเรียน

ประกอบด้วย 5 มาตรฐาน 14 ตัวบ่งชี้ คือ

มาตรฐานที่ 1 โรงเรียนใช้แผนเป็นเครื่องมือในการบริหารงานอย่างมีประสิทธิภาพ
ตัวบ่งชี้

1. จัดระบบข้อมูลสารสนเทศได้ครบถ้วนถูกต้องตรงกับความต้องการและทันกับการใช้งาน
2. แผนของโรงเรียนเกิดจากการมีส่วนร่วมของชุมชนและสอดคล้องกับสภาพโรงเรียน มีเป้าหมายชัดเจนและมุ่งเน้นคุณภาพนักเรียน
3. จัดระบบงานชัดเจน คล่องตัวในการปฏิบัติงานมอบหมายงานตรงตามความรู้ความสามารถ ส่งเสริมให้บุคลากรความสามัคคีที่ดีต่อกัน

4. ควบคุม กำกับ ติดตาม และนิเทศให้การดำเนินงานบรรลุตามแผน
มาตรฐานที่ 2 โรงเรียนสนับสนุนให้บุคลากรเกิดความมั่นใจในการพัฒนา
ตัวบ่งชี้

1. ส่งเสริมพัฒนาบุคลากรให้สามารถพัฒนาตนเองและพัฒนางานค่อเนื่อง
2. จัดสวัสดิการ สิ่งอำนวยความสะดวก และประโยชน์ตอบแทนในการปฏิบัติงานได้อย่างเหมาะสมและเป็นธรรม

มาตรฐานที่ 3 โรงเรียนจัดกิจกรรมหลากหลายเพื่อสนับสนุนการเรียนการสอน
ตัวบ่งชี้

1. จัดกิจกรรมทางวิชาการ บริการแนะแนว บริการสุขภาพอนามัย โภชนาการ และกิจกรรมช่วยเหลือนักเรียนอย่างทั่วถึงและเหมาะสม
2. จัดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ด้านศิลปวัฒนธรรม และอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม
3. จัดแหล่งความรู้ สื่อและเทคโนโลยีที่เอื้อต่อการเรียนการสอน
4. จัดสภาพแวดล้อมภายในโรงเรียนให้มีบรรยากาศที่ส่งเสริมการเรียนรู้

มาตรฐานที่ 4 โรงเรียนประสานความร่วมมือจากทุกฝ่ายเพื่อพัฒนาโรงเรียน
ตัวบ่งชี้

1. ดำเนินการเพื่อประสานความร่วมมือกับกรรมการโรงเรียน ชุมชน และหน่วยงานอื่นในการพัฒนาโรงเรียน

2. จัดกิจกรรมประชาสัมพันธ์การดำเนินงานของโรงเรียนได้รวดเร็ว ทันต่อเหตุการณ์และต่อเนื่อง

มาตรฐานที่ 5 โรงเรียนประเมินผลการปฏิบัติงานอย่างเป็นระบบ
ตัวบ่งชี้

1. ประเมินผลการปฏิบัติงานอย่างต่อเนื่อง โดยวิธีการที่หลากหลาย ทุกฝ่ายมีส่วนร่วม

2. นำผลการประเมินไปใช้พัฒนาและพัฒนางานอยู่เสมอ

2.1.3.4 ข้อมูลด้านปัจจัย

การพัฒนาคุณภาพนักเรียนนั้น ต้องอาศัยองค์ประกอบอื่นๆ ร่วมด้วย เช่น สภาพพื้นฐานความรู้เดิมของนักเรียน การสนับสนุนของผู้ปกครองและชุมชน สภาพแวดล้อมของโรงเรียน บุคลากรภายในโรงเรียน รวมถึงปัจจัยอื่นๆ เช่น วัสดุ ครุภัณฑ์ อาคารเรียน อาคารประกอบ ฯลฯ สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติจึงกำหนดองค์ประกอบด้านปัจจัยของโรงเรียนเป็น 5 รายการคือ

องค์ประกอบที่ 1 นักเรียน

ตัวบ่งชี้ 1. ความรู้เดิม เจตคติต่อครู โรงเรียนและการเรียน

2. สภาพครอบครัว

องค์ประกอบที่ 2 ครู

ตัวบ่งชี้ 1. ข้อมูลพื้นฐาน

2. คุณลักษณะของครู

องค์ประกอบที่ 3 ผู้บริหาร

ตัวบ่งชี้ 1. ข้อมูลพื้นฐาน

2. คุณลักษณะของผู้บริหารโรงเรียน

องค์ประกอบที่ 4 สภาพโรงเรียน

ตัวบ่งชี้ 1. ข้อมูลพื้นฐาน

2. อาคารสถานที่

3. สิ่งอำนวยความสะดวกและสาธารณูปโภค

4. เอกสารประกอบการสอน

5. สื่อ และอุปกรณ์การเรียนการสอน

6. แหล่งการเรียนรู้ภายในโรงเรียน

องค์ประกอบที่ 5 สภาพของชุมชน

ตัวบ่งชี้ 1. สภาพของชุมชน

2. แหล่งการเรียนรู้ภายในชุมชน

3. การได้รับการสนับสนุนจากชุมชน และหน่วยงานอื่น

การนำมาตรฐานสู่โรงเรียนและห้องเรียนเป็นยุทธศาสตร์การบริหารที่จะทำให้เกิดสภาพที่พึงประสงค์ของการจัดการศึกษา มาตรฐานการศึกษาของหน่วยงานแต่ละระดับตั้งแต่ระดับชาติ ระดับกรม ระดับพื้นที่การศึกษา และระดับโรงเรียน มีผลการจัดการศึกษามีประสิทธิภาพนักเรียนมีคุณภาพตามเป้าหมาย(สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ,2543:15)

สาระสำคัญของการพัฒนามาตรฐานโรงเรียนของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานมีนโยบายที่สนับสนุนให้ส่วนราชการ ในสังกัดทั้งระดับจังหวัด อำเภอ และโรงเรียนมีโอกาสในการกำหนดมาตรฐานโรงเรียนตามความประสงค์ของตนเอง เพื่อให้เป็นไปตามหลักความยืดหยุ่น และความเหมาะสมแก่หน่วยปฏิบัติ ทั้งนี้เพื่อให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืน สอดคล้องกับการดำเนินงานในเรื่องการพัฒนาคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษา

มาตรฐานโรงเรียน พ.ศ. 2541 เพื่อการประเมินคุณภาพภายในของโรงเรียน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน การนำมาตรฐานสู่โรงเรียนและห้องเรียน ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องต้องรู้เข้าใจในบทบาทหน้าที่ของตนเองในการปฏิบัติตนและปฏิบัติงานเพื่อการนำมาตรฐานสู่โรงเรียน ตามเป้าหมายโดยแต่ละฝ่ายพึงมีบทบาทที่เหมาะสม โดยเฉพาะผู้บริหารแสดงบทบาทในด้านกระบวนการบริหารจัดการและกระบวนการจัดการเรียนการสอน มีการจัดองค์กร/โครงสร้างและการบริหารงานอย่างเป็นระบบครบวงจร ให้บรรลุเป้าหมายการศึกษา

สรุป มาตรฐานโรงเรียน หมายถึง คุณภาพที่พึงประสงค์ที่ต้องการให้เกิดขึ้นของ ผู้เรียน ผู้บริหาร และครู ตามตัวบ่งชี้ในการประเมินคุณภาพรอบแรกของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา

2.1.4 หลักการประกันคุณภาพการศึกษา

การประกันคุณภาพการศึกษา หมายถึง การดำเนินกิจกรรมใด ๆ เพื่อสร้างความมั่นใจต่อผู้ปกครอง ชุมชน สังคม ว่าการดำเนินงานของสถานศึกษาตามพันธกิจที่ได้ร่วมกันกำหนดไว้นั้นจะให้ผลผลิตของการศึกษาที่มีคุณภาพอันพึงประสงค์ตามความคาดหวังของผู้ปกครอง ชุมชน และสังคม (แนวทางการประกันคุณภาพการศึกษา .2541 : 2)

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ที่ว่าด้วยการประกันคุณภาพการศึกษาได้กำหนดให้มีการประกันคุณภาพการศึกษาในโรงเรียน มาตรา 4 ได้ให้ความหมายของคำต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการประกันคุณภาพการศึกษา (“พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542,” 2542 : 2) ไว้ดังนี้

“การศึกษา” หมายความว่า กระบวนการเรียนรู้เพื่อความเจริญงอกงามของบุคคลและสังคมโดยการถ่ายทอดความรู้ การฝึก การอบรม การสืบสานทางวัฒนธรรม การสร้างสรรค์จรรโลงความก้าวหน้าทางวิชาการ การสร้างองค์ความรู้ขึ้นเกิดจากการจัดสภาพแวดล้อมสังคม การเรียนรู้ และปัจจัยเกื้อหนุนให้บุคคลเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต

“การประกันคุณภาพภายใน” หมายความว่า การประเมินผลและการติดตามตรวจสอบคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาจากภายใน โดยบุคลากรของสถานศึกษานั้นเอง หรือโดยหน่วยงานต้นสังกัดที่มีหน้าที่กำกับดูแลสถานศึกษานั้น

“การประกันคุณภาพภายนอก” หมายความว่า การประเมินผลและการติดตามตรวจสอบคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาจากภายนอก โดยสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา หรือบุคคล หรือหน่วยงานภายนอกที่สำนักงานดังกล่าวรับรองเพื่อเป็นการประกันคุณภาพ และให้มีการพัฒนาคุณภาพ และมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา

การประเมินคุณภาพภายนอก หมายความว่า การประเมินคุณภาพการจัดการศึกษา การติดตาม การตรวจสอบคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา ซึ่งกระทำโดยสำนักงานหรือผู้ประเมินภายนอก แล้วแต่กรณี เพื่อบูรณาการให้มีการพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาให้มีคุณภาพยิ่งขึ้น

ผู้ประเมินภายนอก หมายความว่า บุคคลหรือหน่วยงานที่ได้รับการรับรองจากสำนักงานให้ทำการประเมินคุณภาพภายนอก

การรับรองมาตรฐาน หมายความว่า การให้การรับรองการทำการประเมินคุณภาพภายนอกของผู้ประเมินภายนอก ที่มีคุณลักษณะและคุณภาพที่พึงประสงค์ ตามหลักเกณฑ์และมาตรฐานที่สำนักงานกำหนด

คณะกรรมการ หมายความว่า คณะกรรมการบริหารสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา

สำนักงาน หมายความว่า สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์กรมหาชน)

ในหมวด 6 ที่ว่าด้วยมาตรฐานและการประกันคุณภาพการศึกษา มาตรา 47 มาตรา 48

และมาตรา 49 ได้บัญญัติให้โรงเรียนดำเนินการเกี่ยวกับการประกันคุณภาพการศึกษา (“พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ. พ.ศ. 2542,” 2542 : 24 – 25) ดังนี้

มาตรา 47 ให้มีระบบการประกันคุณภาพการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาทุกระดับประกอบด้วย ระบบการประกันคุณภาพภายใน และระบบการประกันคุณภาพภายนอก ระบบ หลักเกณฑ์ และวิธีการประกันคุณภาพการศึกษาให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

มาตรา 48 ให้หน่วยงานต้นสังกัด และสถานศึกษาจัดให้มีระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา และให้ถือว่าการประกันคุณภาพภายในเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการบริหารการศึกษาที่ต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่อง โดยมีการจัดทำรายงานประจำปีเสนอต่อหน่วยงานต้นสังกัด หน่วยงานที่เกี่ยวข้องและเปิดเผยต่อสาธารณชน เพื่อนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา และเพื่อรองรับการประกันคุณภาพภายนอก

มาตรา 49 ให้มีสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา มีฐานะเป็นองค์กรมหาชน ทำหน้าที่พัฒนาเกณฑ์ วิธีการประเมินคุณภาพภายนอก และที่ทำการประเมินผล การจัดการศึกษา เพื่อให้มีการตรวจสอบคุณภาพของสถานศึกษา โดยคำนึงถึงความมุ่งหมาย และหลักการ และแนวการจัดการศึกษาในแต่ละระดับ ตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัตินี้ หลักการประเมินคุณภาพภายในของโรงเรียน

การประเมินคุณภาพภายในของโรงเรียน เป็นส่วนหนึ่งของการประกันคุณภาพการศึกษาซึ่งการประกันคุณภาพการศึกษามีองค์ประกอบหลักที่สำคัญ 3 ประการ ดังนี้ (หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา, 2542 ข. : 8 – 10)

1. การควบคุมคุณภาพการศึกษา (Quality control) หมายถึง กระบวนการพัฒนา หรือ แนวดำเนินงานเพื่อการเข้าสู่คุณภาพการศึกษาตามมาตรฐานการศึกษา ประกอบด้วย การดำเนินงาน 2 ขั้นตอน คือ

1.1 การกำหนดมาตรฐานการศึกษา (Educational standards) เป็นการดำเนินงาน เพื่อให้ได้มาตรฐานการศึกษาทั้งด้านผลผลิต (Output) ปัจจัย (Input) และกระบวนการ (Process) ซึ่งจะได้เป็นกรอบแนวทางในการพัฒนาการศึกษาให้มีคุณภาพและการประกันคุณภาพการศึกษา

1.2 การพัฒนาเข้าสู่มาตรฐานการศึกษา เป็นการดำเนินงานเพื่อพัฒนาปัจจัยทางการศึกษาต่าง ๆ ที่มีผลต่อคุณภาพการศึกษาให้ได้มาตรฐานตามที่กำหนดไว้ ประกอบการดำเนินงานในเรื่องต่อไปนี้

- 1.2.1 การพัฒนาครูเข้าสู่มาตรฐานวิชาชีพ
- 1.2.2 การพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาเข้าสู่มาตรฐานวิชาชีพ
- 1.2.3 การพัฒนาศึกษานิเทศก์เข้าสู่มาตรฐานวิชาชีพ
- 1.2.4 การพัฒนาผู้บริหารการศึกษาเข้าสู่มาตรฐานวิชาชีพ
- 1.2.5 การพัฒนากระบวนการบริหารจัดการ
- 1.2.6 การพัฒนากระบวนการเรียนการสอน
- 1.2.7 การสนับสนุนปัจจัยที่เอื้ออำนวยต่อการจัดการศึกษาของสถานศึกษา

2. การตรวจสอบ ทบทวน และปรับปรุงคุณภาพการศึกษา (Internal quality audit and intervention) หมายถึง กระบวนการพัฒนาหรือแนวดำเนินงานเพื่อให้ได้ข้อมูลสารสนเทศ (Information) ในการปรับปรุงคุณภาพการศึกษาดตามมาตรฐานการศึกษาที่กำหนดไว้ ประกอบด้วย การดำเนินงาน 3 ขั้นตอน คือ

2.1 การตรวจสอบคุณภาพการศึกษาภายในของสถานศึกษา

เป็นการดำเนินงานเพื่อประเมินความก้าวหน้าของการจัดการศึกษา โดยให้สถานศึกษาประเมินตนเอง (School self evaluation) เพื่อการปรับปรุงและพัฒนา แล้วจัดทำรายงานผลการจัดการศึกษาเสนอต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและสาธารณชน

2.2 การตรวจสอบคุณภาพการศึกษาของเขตพื้นที่การศึกษา

เป็นการดำเนินงานของเขตพื้นที่การศึกษา เพื่อตรวจสอบและควบคุมคุณภาพการศึกษาตามมาตรฐานการศึกษาที่กำหนด แล้วจัดทำรายงานผลการจัดการศึกษาเสนอต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและสาธารณชน

2.3 การกำหนดมาตรการปรับปรุงส่งเสริมคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษามีคุณภาพไม่ถึงเกณฑ์มาตรฐานการศึกษาเป็นการดำเนินงานของเขตพื้นที่การศึกษา เพื่อใช้มาตรการต่าง ๆ ในการปรับปรุงและส่งเสริมคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนให้เป็นไปตามมาตรฐานคุณภาพการศึกษา

3. การประเมินและรับรองคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา (Quality accreditation) หมายถึง กระบวนการพัฒนาหรือแนวดำเนินงานในการประเมินคุณภาพการศึกษา โดยมุ่งการรับรองมาตรฐานคุณภาพการศึกษา ซึ่งเป็นการดำเนินงานของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา หรือหน่วยงานภายนอกที่สำนักงานดังกล่าวรับรอง สำหรับสถานศึกษาที่ผ่านการประเมินจะได้ไปรับรองมาตรฐานการศึกษาหรือคุณภาพการศึกษาจากหน่วยงานที่ให้

การรับรองและให้สถานศึกษาเฝ้าระวังรักษาคุณภาพการศึกษาให้เป็นไปตามมาตรฐานการศึกษา ตลอดระยะเวลาที่ให้การรับรองมาตรฐานคุณภาพการศึกษา

2.2 มาตรฐานสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

มาตรฐานการศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นมาตรฐานหลักในการประเมินคุณภาพภายนอกซึ่งหน่วยงานต้นสังกัดและสถานศึกษาสามารถพัฒนามาตรฐานที่เหมาะสมกับบริบทของตนเองเพื่อใช้ในการประเมินคุณภาพภายใน ให้สอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน มาตรฐานโรงเรียน พ.ศ.2541 ของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ และมาตรฐานการศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานมีความสอดคล้องสัมพันธ์กัน ดังนั้นหากสถานศึกษาดำเนินการประเมินภายในตามมาตรฐานโรงเรียน พ.ศ.2541 ของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ และจัดทำเอกสาร หลักฐานร่องรอย ผลงานต่าง ๆ ไว้อย่างเป็นระบบ ครบถ้วนแล้วการเตรียมตัวเพื่อรับการประเมินจากองค์กรภายนอกจะไม่เป็นภาระที่เพิ่มมากเกินไป เพราะเอกสาร หลักฐานร่องรอย ผลงานต่าง ๆ จากการประเมินภายใน สามารถนำมาใช้ในการประเมินภายนอกได้ทั้งหมด

2.3 การดำเนินงานตามมาตรฐานโรงเรียน

การดำเนินงานตามมาตรฐานโรงเรียนเป็นเรื่องเดียวกับกระบวนการบริหารงานอย่างมีคุณภาพหรือวงจร PDCA ที่ผู้บริหารทราบกันดีอยู่แล้ว เป็นการดำเนินการประกันคุณภาพจึงไม่ใช่เรื่องใหม่และไม่แปลกแยกจากการทำงานตามปกติของสถานศึกษา แต่จะเป็นระบบที่ผสมผสานอยู่ในกระบวนการบริหารและการจัดการศึกษาของสถานศึกษาที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวัน

ในการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในให้เกิดมาตรฐานเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการบริหารและการทำงาน จะต้องคำนึงถึงเงื่อนไขสำคัญที่จะทำให้ประสบความสำเร็จในการดำเนินงาน ผลจากการวิจัยในสถานศึกษานำร่อง ได้แก่ ผู้บริหารจะต้องมีความตระหนัก เข้าใจ มีส่วนส่งเสริม สนับสนุน และร่วมคิดร่วมทำ รวมทั้งจะต้องมีการทำงานเป็นทีม โดยบุคลากรทุกคนในสถานศึกษาจะต้องได้รับการเตรียมความพร้อมให้มองเห็นคุณค่า และมีความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยวกับการประกันคุณภาพภายใน และดำเนินการอย่างต่อเนื่องร่วมกับทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา โดยมีการติดตามและกำกับดูแลการดำเนินการประกันคุณภาพตามมาตรฐานอย่างเป็นระบบ

การดำเนินงานตามมาตรฐานโรงเรียนประกอบด้วยขั้นตอนหลัก 4 ขั้นตอน คือ การวางแผน การปฏิบัติตามแผน การตรวจสอบประเมินผล และการพัฒนาปรับปรุง ซึ่งทุกฝ่ายจะต้องดำเนินการร่วมกันในทุกขั้นตอน

การวางแผนเป็นการคิดเตรียมการไว้ล่วงหน้าเพื่อจะทำงานให้สำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพ ในการวางแผนจะต้องมีการกำหนดเป้าหมาย แนวทางการดำเนินงาน ผู้รับผิดชอบงาน ระยะเวลา และทรัพยากรที่จะต้องใช้ เพื่อทำงานให้บรรลุเป้าหมายที่ต้องการ มีธรรมนูญโรงเรียนและจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาร่วมกัน

การปฏิบัติตามแผน เมื่อสถานศึกษาได้วางแผนการปฏิบัติงานเสร็จเรียบร้อยแล้ว บุคลากรก็ร่วมกันดำเนินการตามแผนที่จัดทำไว้ โดยระหว่างการดำเนินงานต้องมีการเรียนรู้เพิ่มเติมตลอดเวลา และควรมุ่งเน้นประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นกับผู้เรียนเป็นสำคัญ นอกจากนี้ผู้บริหารควรส่งเสริมและสนับสนุนให้บุคลากรทุกคนทำงานอย่างมีความสุข จัดสิ่งอำนวยความสะดวก สนับสนุนทรัพยากร กำกับติดตาม ทั้งรายบุคคลและรายกลุ่ม รวมทั้งให้การนิเทศ

การตรวจสอบประเมินผล เป็นกลไกสำคัญที่จะกระตุ้นให้เกิดการพัฒนา เพราะจะทำให้ได้ข้อมูลย้อนกลับ ที่จะสะท้อนให้เห็นการทำงานที่ผ่านมาว่าบรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้เพียงใด ต้องปรับปรุงแก้ไขในเรื่องใดบ้าง การประเมินตนเองมุ่งเพื่อการพัฒนา ไม่ใช่การตัดสินถูก - ผิด ใช้เครื่องมือวิเคราะห์อย่างง่าย สถิติข้อมูลพื้นฐาน แต่จัดเก็บให้เป็นระบบ

การนำผลการประเมินมาปรับปรุง เป็นการรวบรวมผลการประเมินมาวิเคราะห์ สังเคราะห์แปลผลในภาพรวมทั้งหมด แล้วนำเสนอผลการประเมินต่อผู้เกี่ยวข้อง เพื่อนำผลไปใช้ในการพัฒนางานของตนเอง

การดำเนินงานของผู้บริหาร หมายถึง การปฏิบัติงานซึ่งสามารถตรวจสอบได้จาก ป้ายแผนภูมิโครงสร้างการบริหาร คำสั่งปฏิบัติหน้าที่ของบุคลากรตามสายงาน ทำเนียบบุคลากร ทะเบียนบุคลากร แผนงานโรงเรียน บันทึกการประชุม ตรวจสอบธรรมนูญสถานศึกษา ปฏิทินการปฏิบัติงาน แผนกลยุทธ์ แผนงาน/โครงการ สรุปผลการปฏิบัติงานของสถานศึกษาและเอกสาร รายงานการนิเทศการปฏิบัติงาน

ตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์ของระบบสารสนเทศของโรงเรียน สถิติของฝ่าย/หมวด/งาน และรายงานการใช้ข้อมูล การสอบถาม สัมภาษณ์ ความคิดเห็นของบุคลากร

การดำเนินงานของผู้บริหารในภาวะผู้นำและมีความสามารถในการบริหารจัดการใช้วิธีการเก็บข้อมูลการดำเนินงานจาก การสังเกตพฤติกรรมการทำงาน การสนทนากับผู้บริหาร ครู

นักเรียน การสัมภาษณ์คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานและผู้ปกครอง ศึกษาเอกสารหลักฐาน ข้อมูลของผู้บริหาร ประวัติการศึกษา ประวัติการทำงาน สถิติการเข้ารับการอบรมและศึกษาต่อการจัดอบรมบุคลากรในโรงเรียน รายงานประจำปีการศึกษา หนังสืออนุญาตให้ไปราชการเข้ารับการอบรม แผนพัฒนาโรงเรียน ผลงานของครูและนักเรียน ใบบันทึกเวลาปฏิบัติราชการ คำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการ คณะทำงานและบันทึกการประชุมของโรงเรียน

การดำเนินงานของผู้บริหารตามมาตรฐานด้านครู ใช้วิธีการเก็บข้อมูลโดยการสังเกต การสนทนากับผู้บริหาร ครู และนักเรียน การสัมภาษณ์คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานและผู้ปกครอง ศึกษาเอกสารหลักฐานข้อมูลเกี่ยวกับการฝึกอบรมการนิเทศ การศึกษาดูงาน การดำเนินการจัดทำหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน หลักสูตร แผนการสอน แผนการจัดการเรียนรู้ ข้อมูลการเข้ารับการอบรมพัฒนาการเรียนการสอน แต่ละกลุ่มสาระ โครงสร้างหลักสูตรแผนการเรียน การสอน แนวการวัดผลและประเมินผลการเรียนรู้ตามสภาพจริง ข้อสอบ สังเกตการสอน แบบประเมินผู้สอน บันทึกหลังการสอน บันทึกการส่งงาน บันทึกการประชุมฝ่าย/หมวด ศึกษาโครงการ กิจกรรมเพิ่มโครงการ ผลงานนักเรียนและบันทึกกิจกรรมนักเรียน

ขั้นตอนการดำเนินงานของสถานศึกษาในการจัดทำมาตรฐานโรงเรียน มีดังนี้

1. แต่งคณะกรรมการโรงเรียน
2. พัฒนามาตรฐานระดับโรงเรียน
3. จัดทำข้อมูลพื้นฐานและระบบสารสนเทศ
4. กำหนดเป้าหมายโรงเรียน
5. จัดทำธรรมนูญโรงเรียน/แผนยุทธศาสตร์
6. จัดทำแผนปฏิบัติการ และคู่มือดำเนินงาน
7. ดำเนินงานตามแผนและประเมินตนเอง
8. ร่วมวางแผนการตรวจสอบจากภายนอกและให้ความร่วมมือ
9. รายงานความก้าวหน้าและผลการดำเนินงานตามแผนต่อชุมชน
10. นำผลไปใช้ปรับปรุง/พัฒนาคุณภาพโรงเรียนอย่างต่อเนื่อง

สรุป การดำเนินงานตามมาตรฐานโรงเรียน หมายถึง พฤติกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา ในการปฏิบัติกิจกรรมตามบทบาทเพื่อนำโรงเรียนสู่มาตรฐาน ซึ่งวัดได้จากแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ตามตัวบ่งชี้ จากการประเมินคุณภาพภายนอกรอบแรก ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2547 เกี่ยวกับตัวบ่งชี้ในมาตรฐาน จำนวน 14 มาตรฐาน ประกอบด้วย การดำเนินงานด้านผู้เรียน การดำเนินงานด้านผู้บริหาร และการดำเนินงานด้านครู

2.3.1 การดำเนินงานด้านผู้เรียน

มาตรฐานที่ 1 ผู้เรียนมีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์
ตัวบ่งชี้

- 1 ผู้เรียนมีวินัย มีความรับผิดชอบ
- 2 ผู้เรียนมีความประหยัด
- 3 ผู้เรียนมีความเกรงใจผู้อื่น เมตตากรุณา โอบอ้อมอารี เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่และ
เสียสละเพื่อส่วนรวม

4 ผู้เรียนมีความซื่อสัตย์สุจริต

มาตรฐานที่ 4 ผู้เรียนมีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ คิดไตร่ตรอง
และมีวิสัยทัศน์

ตัวบ่งชี้

- 1 ผู้เรียนมีทักษะการคิดวิเคราะห์
- 2 ผู้เรียนมีทักษะการคิดสังเคราะห์
- 3 ผู้เรียนมีทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณและคิดไตร่ตรอง
- 4 ผู้เรียนมีทักษะการคิดสร้างสรรค์ และจินตนาการ

มาตรฐานที่ 5 ผู้เรียนมีความรู้และทักษะที่จำเป็นตามหลักสูตร

ตัวบ่งชี้

- 1 ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนดีในกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทยในระดับ
ชั้น ป.3 ป.6 ม.3 และม.6
- 2 ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนดีในกลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ใน
ระดับชั้น ป.3 ป.6 ม.3 และม.6
- 3 ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนดีในกลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์
ในระดับชั้น ป.3 ป.6 ม.3 และม.6
- 4 ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนดีในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา
และวัฒนธรรมในระดับชั้น ป.3 ป.6 ม.3 และม.6
- 5 ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนดีในกลุ่มสาระการเรียนรู้สุขศึกษาและ
พลศึกษาในระดับชั้น ป.3 ป.6 ม.3 และม.6
- 6 ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนดีในกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ
ในระดับชั้น ป.3 ป.6 ม.3 และม.6

7 ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนดีในกลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยีในระดับชั้น ป.3 ป.6 ม.3 และม.6

8 ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนดีในกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศในระดับชั้น ป.3 ป.6 ม.3 และม.6

มาตรฐานที่ 6 ผู้เรียนมีทักษะในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง รักการเรียนรู้และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง

ตัวบ่งชี้

- 1 ผู้เรียนมีความกระตือรือร้นสนใจใฝ่รู้และเรียนจากแหล่งต่าง ๆ อย่างมีเหตุผล
- 2 ผู้เรียนรักการอ่านและสามารถค้นคว้าหาความรู้จากห้องสมุดและสิ่งต่าง ๆ ทั้งในและนอกสถานศึกษาอย่างต่อเนื่อง

3 ผู้เรียนพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง

มาตรฐานที่ 9 ผู้เรียนมีทักษะในการทำงาน รักการทำงาน สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ และมีเจตคติที่ดีต่ออาชีพสุจริต

ตัวบ่งชี้

- 1 ผู้เรียนสามารถทำงานตามลำดับขั้นตอน
 - 2 ผู้เรียนสามารถทำงานเป็นทีมได้
 - 3 ผู้เรียนรักการทำงาน และมีเจตคติที่ดีต่ออาชีพสุจริต
- มาตรฐานที่ 10 ผู้เรียนมีสุขนิสัย สุขภาพกาย และสุขภาพจิตที่ดี

ตัวบ่งชี้

- 1 ผู้เรียนมีน้ำหนักส่วนสูงตามเกณฑ์มาตรฐานของกรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข
- 2 ผู้เรียนมีสมรรถภาพทางกายตามเกณฑ์มาตรฐานสมรรถภาพทางกายของกรมพลศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ (2543)
- 3 ผู้เรียนร่าเริงแจ่มใส มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีต่อเพื่อน ครู และผู้อื่น
- 4 ผู้เรียนรู้จักดูแลสุขภาพ สุขนิสัย และป้องกันตัวเองไม่ให้เกิดอุบัติเหตุ
- 5 ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับโทษของสิ่งเสพติดและสิ่งมอมเมา ไม่เสพสิ่งเสพติด และปลอดจากสิ่งมอมเมา

มาตรฐานที่ 12 ผู้เรียนมีสุนทรียภาพและลักษณะนิสัยด้านศิลปะ ดนตรีและกีฬา

ตัวบ่งชี้

- 1 ผู้เรียนมีความชื่นชม และชอบกิจกรรมด้านศิลปะ
- 2 ผู้เรียนมีความชื่นชม และชอบกิจกรรมด้านดนตรี/นาฏศิลป์
- 3 ผู้เรียนมีความชื่นชม และชอบกิจกรรมด้านกีฬา/นันทนาการ

2.3.2 การดำเนินงานด้านผู้บริหาร

มาตรฐานที่ 13 สถานศึกษามีการจัดองค์กร/โครงสร้าง และการบริหารงานอย่างเป็นระบบครบวงจร ให้บรรลุเป้าหมายการศึกษา

ตัวบ่งชี้

1 สถานศึกษามีการจัดองค์กรโครงสร้างการบริหาร และระบบการบริหารงานอย่างเป็นระบบ

- 2 สถานศึกษามีการบริหารเชิงกลยุทธ์
- 3 สถานศึกษามีการบริหารโดยหลักการมีส่วนร่วม
- 4 สถานศึกษามีการตรวจสอบและถ่วงดุล

มาตรฐานที่ 14 สถานศึกษาส่งเสริมความสัมพันธ์และความร่วมมือกับชุมชนในการพัฒนาการศึกษา

ตัวบ่งชี้

1 สถานศึกษามีระบบกลไกในการส่งเสริมความสัมพันธ์และความร่วมมือกับชุมชนในการพัฒนาการศึกษา

มาตรฐานที่ 18 สถานศึกษาจัดกิจกรรมและการเรียนการสอน โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

ตัวบ่งชี้

1 สถานศึกษามีการจัดกิจกรรมบริหาร กิจกรรมการเรียนการสอนและกิจกรรมเสริมหลักสูตรที่หลากหลาย เหมาะสมกับธรรมชาติ และสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนและท้องถิ่น

2 สถานศึกษามีการจัดกิจกรรมบริหาร กิจกรรมการเรียนการสอนและกิจกรรมเสริมหลักสูตรที่กระตุ้นให้ผู้เรียนรู้จักศึกษาหาความรู้ แสวงหาคำตอบ และสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง

3 สถานศึกษามีการจัดกิจกรรมบริหาร กิจกรรมการเรียนการสอนและกิจกรรมเสริมหลักสูตรที่กระตุ้นให้ผู้เรียนรู้จักคิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ คิดสร้างสรรค์ กัดแก้ปัญหา และตัดสินใจ

4 สถานศึกษามีการจัดกิจกรรมบริหาร กิจกรรมการเรียนการสอนและ

กิจกรรม เสริมหลักสูตรที่บูรณาการเชื่อมโยงสาระความรู้และทักษะด้านต่าง ๆ และแนวคิดของสิ่งที่เรียนรู้ในห้องเรียนกับความจริงของชีวิต รวมทั้งปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมที่ต้องปฏิบัติใน สังคมร่วมกับผู้อื่น

5 สถานศึกษามีการจัดกิจกรรมบริหาร กิจกรรมการเรียนการสอนและ กิจกรรมเสริมหลักสูตรที่ส่งเสริมความเป็นประชาธิปไตย การทำงานร่วมกับผู้อื่น และ ความรับผิดชอบต่อส่วนรวม

6 สถานศึกษามีการจัดกิจกรรมบริหาร กิจกรรมการเรียนการสอนและ กิจกรรมเสริมหลักสูตร ให้ผู้เรียนได้รับการพัฒนาอย่างครบถ้วนทั้งด้านคนตรี ศิลปะและกีฬา

7 สถานศึกษามีการประเมินพัฒนาการของผู้เรียนด้วยวิธีการที่หลากหลาย และต่อเนื่อง

8 สถานศึกษามีการจัดกิจกรรมบริหาร กิจกรรมการเรียนการสอนและ กิจกรรม เสริมหลักสูตรให้ผู้เรียนมีความกระตือรือร้นในการเรียนและรักสถานศึกษา

มาตรฐานที่ 20 ผู้บริหารมีภาวะผู้นำและมีความสามารถในการบริหารจัดการ ตัวบ่งชี้

- 1 ผู้บริหารมีความคิดริเริ่มและมีวิสัยทัศน์
- 2 ผู้บริหารมีความรู้ความสามารถในการบริหาร
- 3 ผู้บริหารมีความรู้ความสามารถเป็นผู้นำทางวิชาการ
- 4 ผู้บริหารมีความมุ่งมั่น อุทิศตนในการทำงาน และเป็นแบบอย่างที่ดี
- 5 ผู้บริหารมีความเป็นประชาธิปไตย
- 6 สถานศึกษามีการบริหารที่มีประสิทธิผลและผู้เกี่ยวข้องมีความพึงพอใจ

การบริหาร

2.3.3 การดำเนินงานด้านครู

มาตรฐานที่ 22 ครูมีความสามารถในการจัดการเรียนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพ และเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

ตัวบ่งชี้

- 1 ครูรู้เป้าหมายของการจัดการศึกษา และเป้าหมายของหลักสูตร
- 2 ครูมีความสามารถในการวิเคราะห์หลักสูตร และจัดทำแผนการเรียนรู้ ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ
- 3 ครูสามารถจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญในกลุ่มสาระ

การเรียนรู้ภาษาไทย ช่วงชั้นที่ 1(ป.1 – ป.3) ช่วงชั้นที่ 2 (ป.4 – ป.6) ช่วงชั้นที่ 3 (ม.1 – ม.3)
ช่วงชั้นที่ 4 (ม.4 – ม.6)

4 ครูสามารถจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญในกลุ่มสาระ
การเรียนรู้คณิตศาสตร์ช่วงชั้นที่ 1(ป.1 – ป.3) ช่วงชั้นที่ 2 (ป.4 – ป.6) ช่วงชั้นที่ 3 (ม.1 – ม.3)
ช่วงชั้นที่ 4 (ม.4 – ม.6)

5 ครูสามารถจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญในกลุ่มสาระ
การเรียนรู้วิทยาศาสตร์ช่วงชั้นที่ 1(ป.1 – ป.3) ช่วงชั้นที่ 2 (ป.4 – ป.6) ช่วงชั้นที่ 3 (ม.1 – ม.3)
ช่วงชั้นที่ 4 (ม.4 – ม.6)

6 ครูสามารถจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญในกลุ่มสาระ
การเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมช่วงชั้นที่ 1(ป.1 – ป.3) ช่วงชั้นที่ 2 (ป.4 – ป.6)
ช่วงชั้นที่ 3 (ม.1 – ม.3) ช่วงชั้นที่ 4(ม.4 – ม.6)

7 ครูสามารถจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญในกลุ่มสาระ
การเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ(ภาษาอังกฤษ) ช่วงชั้นที่ 1(ป.1 – ป.3) ช่วงชั้นที่ 2 (ป.4 – ป.6) ช่วงชั้นที่
3 (ม.1 – ม.3) ช่วงชั้นที่ 4 (ม.4 – ม.6)

8 ครูสามารถจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญในกลุ่มสาระการ
เรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยีช่วงชั้นที่ 1(ป.1 – ป.3) ช่วงชั้นที่ 2 (ป.4 – ป.6) ช่วงชั้นที่ 3
(ม.1 – ม.3) ช่วงชั้นที่ 4 (ม.4 – ม.6)

9 ครูสามารถประเมินผลการเรียนการสอนตามสภาพจริง อิงพัฒนาการของ
ผู้เรียน มีการประเมินเพื่อวินิจฉัยจุดเด่น จุดด้อย การประเมินเพื่อปรับปรุงการเรียนการสอน
การประเมินเพื่อตัดสินผลการเรียน

10 ครูนำผลการประเมินการเรียนการสอนมาปรับการเรียน และ
เปลี่ยนการสอนเพื่อพัฒนาคุณภาพอย่างต่อเนื่อง

มาตรฐานที่ 24 ครูมีคุณวุฒิ/ความรู้ และความสามารถตรงกับงานที่รับผิดชอบและ
มีครูเพียงพอ

ตัวบ่งชี้

- 1 ครูที่จบระดับปริญญาตรีขึ้นไป
- 2 ครูที่สอนตรงตามวิชาเอก/โท
- 3 ครูที่ได้รับการพัฒนาในวิชาที่สอนไม่ต่ำกว่า 20 ชั่วโมง/ปี
- 4 ครูที่สอนตรงกับความถนัด

5 สถานศึกษามีจำนวนครูตามเกณฑ์ภาระงานสอน

6 สถานศึกษามีครูเพียงพอตามเกณฑ์ กค.

3. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากการศึกษาบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษามีความสัมพันธ์กับการดำเนินงานตามมาตรฐานโรงเรียน แสดงว่าผู้บริหารมีความสำคัญในการเป็นผู้นำ การส่งเสริมสนับสนุน การนิเทศ และการเป็นผู้บริหารสถานศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับผลงานการวิจัยของบาสเก็ตและมิกโลสที่ได้ศึกษาวรรณคดีว่าด้วยบทบาทของผู้บริหารต่อการสร้างคุณภาพโรงเรียน สรุปว่า บทบาทผู้บริหารโรงเรียนไม่ว่าจะเป็นครูใหญ่ อาจารย์ใหญ่ หรือผู้อำนวยการโรงเรียนนั้นเป็นที่ยอมรับกันว่ามีผลต่อการสร้างคุณภาพโรงเรียน (สงบ ประเสริฐพันธุ์, 2543 : 14 ; อ้างอิงจาก Baskett & Miklos, 1992. *The Canadian Administrator*.)

3.1 งานวิจัยในต่างประเทศ

ฮิกเก็ต(สงบ ประเสริฐพันธุ์, 2543 : 14 ; อ้างอิงจาก Highett, 1989. *School Effectiveness and Ineffective Parent's Principal's and Superintendents' Perspectives*. P.34) ได้ศึกษาผลงานวิจัยและวรรณคดีที่เกี่ยวข้องว่าด้วยความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมของผู้บริหารที่มีต่อความสำเร็จของโรงเรียนผลการศึกษาดังกล่าวได้สรุปคุณลักษณะ 5 ประการของโรงเรียนที่มีประสิทธิผลดีและหนึ่งในคุณลักษณะดังกล่าวก็คือผู้บริหารโรงเรียนที่ใช้ความเป็นผู้นำในการบริหารงานวิชาการและให้การสนับสนุนคุณภาพการเรียนการสอน

ผลการศึกษาของเพอร์คีย์ และสมิธ (สงบ ประเสริฐพันธุ์, 2543 : 14 ; อ้างอิงจาก Perkey and Smith .1991. *Elementary School Journal*.) ซึ่งศึกษาวรรณคดีว่าด้วยประสิทธิผลของโรงเรียนอย่างกว้างขวาง ผลการศึกษาสอดคล้องกับรายงานของ ฮิกเก็ต(Highett) คือ โรงเรียนที่มีคุณภาพนั้น ผู้บริหารโรงเรียนมีบทบาทในการเป็นผู้นำทางวิชาการที่เข้มแข็ง

เซอร์จิโอวานนี (สงบ ประเสริฐพันธุ์, 2543 : 10 ; อ้างอิงจาก Sergiovanni, 1991. *The Principalship : A Reflective Practice Perspective*.) อธิบายว่าโรงเรียนที่ดีมีคุณภาพทำให้เกิดการเรียนรู้ที่มีคุณภาพ และคุณงามความดีที่นำไปสู่การเป็นโรงเรียนที่ดีมีคุณภาพนั้นมาจากคุณภาพของผู้บริหารโรงเรียน มีงานศึกษาวิจัยจำนวนมากที่สนับสนุนคำกล่าวของเซอร์จิโอวานนี (sergiiovanni, 1991) โดยเขาบอกผลงานการวิจัยของกิลเบิร์ตออสตินผลการศึกษาชี้ว่า ครูใหญ่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จของโรงเรียน ซึ่งได้กล่าวถึงเรื่องคุณภาพโรงเรียนว่า โรงเรียนจะดี

มีคุณภาพหรือไม่ขึ้นอยู่กับประสิทธิภาพของผู้บริหารโรงเรียน

3.2 งานวิจัยในประเทศไทย

สมนึก อ่อนจิระ (2545 : บทคัดย่อ) ได้วิจัยเรื่อง การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่าง บทบาทของผู้บริหารตามความคาดหวังของครูกับความตั้งใจของครูในการจัดการเรียนการสอนที่ชี้ดี ผู้เรียนเป็นศูนย์กลางในโรงเรียนสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดพระนครศรีอยุธยา สรุปว่า บทบาท 8 บทบาทร่วมกันของผู้บริหารสถานศึกษามีความสัมพันธ์ทางบวกกับความตั้งใจของครูในการจัดการเรียนการสอนแบบผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง และบทบาทการนิเทศ บทบาทการวางแผนการ จัดองค์การและบทบาทการควบคุมทั้งสามบทบาทร่วมกัน สามารถพยากรณ์ความตั้งใจของครูในการจัดการเรียนการสอนที่ชี้ดีผู้เรียนเป็นศูนย์กลางได้

ธนะชัย อยู่ม้วน (2546 : บทคัดย่อ) ได้วิจัยเรื่อง ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างกระบวนการ นิเทศภายในของผู้บริหารสถานศึกษากับผลการประเมินคุณภาพภายนอกด้านผู้เรียนสังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษาพระนครศรีอยุธยา สรุปว่า กระบวนการนิเทศภายในของผู้บริหารสถานศึกษามี ความสัมพันธ์กับผลการประเมินคุณภาพภายนอกด้านผู้เรียน

เขวาทา รัตนบัลลังค์ (2543 : บทคัดย่อ) ทำการศึกษาผลการพัฒนาโรงเรียนสู่มาตรฐาน การดำเนินการนิเทศภายในโรงเรียนโดยใช้ชุดฝึกปฏิบัติการและคู่มือการนิเทศ ผลการวิจัยพบว่า ผลการประเมินมาตรฐานการดำเนินการนิเทศภายในโรงเรียนหลังการพัฒนาโรงเรียนตามแนวทาง ของสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอเมืองสิงห์บุรี โดยเฉลี่ยสูงกว่าก่อนการพัฒนา

4. สรุป กรอบแนวคิดในการวิจัย

จากแนวคิดและหลักการข้างต้น ผู้วิจัยได้สรุปแนวคิดและหลักการที่สำคัญที่นำไปสู่ การกำหนดเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย ซึ่งประกอบด้วยแนวคิดและหลักการสำคัญ 2 ประการ ดังนี้

ประการแรก เป็นแนวคิดเกี่ยวกับบุคคลที่มีความสำคัญที่สุดในการบริหารงานใน โรงเรียน ซึ่งได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา หมายถึง รองผู้อำนวยการสถานศึกษา และผู้อำนวยการ สถานศึกษา ซึ่งมีบทบาทหน้าที่ตามภาระกิจงานตามมาตรฐานกำหนดตำแหน่ง ในมาตรา 27 ตาม พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ.2547 (“พระราชบัญญัติ ระเบียบข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ.2547” 2547 :34) ที่ระบุว่า ให้ผู้บริหารสถาน ศึกษาเป็นผู้บังคับบัญชาของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาในสถานศึกษา ควบคุมดูแลให้ การบริหารงานบุคคลในสถานศึกษาสอดคล้องกับนโยบาย กฎ ระเบียบ ข้อบังคับ ส่งเสริม

สนับสนุนข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาให้มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง จัดทำมาตรฐาน ภาระงานสำหรับข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาในสถานศึกษา ประเมินผลการปฏิบัติงาน ตามมาตรฐานของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา ประกอบกับแนวคิดและทฤษฎีบทบาท ของหลายท่าน ผู้วิจัยนำบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาจากแนวคิดและทฤษฎีมาวิเคราะห์ให้ กรอบคุณมาตรฐานกำหนดตำแหน่งผู้บริหารสถานศึกษา ได้บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาที่เกี่ยวข้อง กับการดำเนินงานตามมาตรฐานโรงเรียน จำนวน 4 บทบาท ดังนี้

1. บทบาทการเป็นผู้นำ
2. บทบาทส่งเสริมสนับสนุน
3. บทบาทการนิเทศ
4. บทบาทการเป็นผู้บริหาร

ประการที่สอง ตามแนวการจัดการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 หมวด 1 บททั่วไป ความมุ่งหมายและหลักการ ในมาตรา 9 การจัดระบบ โครงสร้าง และ กระบวนการจัดการศึกษา ให้ชัดหลักมีการกำหนดมาตรฐานการศึกษา และจัดระบบประกันคุณภาพ การศึกษาทุกระดับและประเภทการศึกษา หมวด 6 มาตรฐานและการประกันคุณภาพการศึกษา มาตรา 47 ให้มีระบบการประกันคุณภาพการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา ทุกระดับ มาตรา 48 ให้หน่วยงานต้นสังกัดและสถานศึกษาจัดให้มีระบบการประกันคุณภาพ ภายในสถานศึกษา จัดทำรายงานประจำปี เสนอต่อหน่วยงานต้นสังกัด หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และเปิดเผยต่อสาธารณชนเพื่อนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา และเพื่อรองรับ การประกันคุณภาพภายนอก มาตรา 49 ให้มีสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการ ศึกษา มีฐานะเป็นองค์การมหาชนทำหน้าที่พัฒนาเกณฑ์ วิธีการประเมินคุณภาพภายนอก และทำ การประเมินผลการจัดการศึกษาเพื่อให้มีการตรวจสอบคุณภาพของสถานศึกษา ให้มีการประเมิน คุณภาพภายนอก ของสถานศึกษาทุกแห่งอย่างน้อย หนึ่งครั้งในทุกห้าปีนับตั้งแต่การประเมินครั้ง สุดท้าย ซึ่งในการประเมินคุณภาพภายนอกกรอบแรกกำหนดให้มีการประเมิน 14 มาตรฐาน 68 ตัวบ่งชี้ กำหนดมาตรฐาน 3 ด้านได้แก่ ด้านผู้เรียน ด้านผู้บริหาร และด้านผู้สอน จากแนวคิดและ หลักการที่สำคัญทั้ง 2 ประการ ผู้วิจัยจึงนำมาเป็นกรอบสำหรับการวิจัยในครั้งนี้